

Leto XVIII. Stev. 143

DIREKTOR BORBE
VELJKO VLABOVIC
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
DUŠAN BLAGOJEVIC
UREJA UREDNIŠKI ODBORList izhaja vsak dan razen
petka - Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA BORBA

GLASILO ZVEZE
KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE

«LJUDSKA PRAVICA»
USTANOVLJENA 3. OKTOBRA
1934 • MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK. OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
• OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA
KOT BORBA ZA SLOVENIJO

Gospodarski in kulturni napredek vasi osnovna naloga združnih organizacij

Med dopoldansko sejo je obiskal zbor sekretar socialistične stranke Indonezije Delegati so živahno razpravljali o perečih problemih, zlasti o potrebi po izobraževanju kmečke mladine - Zbor je izvolil 44-članski upravni odbor, ki se je po končanem zasedanju zbral na prvo sejo in izbral iz svoje srede izvršni odbor. Za predsednika je bil ponovno izvoljen tovariš Viktor Avbelj

Ljubljana, 4. jun. Včeraj je končal delo tretji redni zbor Glavne združne zveze LRS. Med dopoldansko sejo je obiskal zbor sekretar Socialistične stranke Indonezije v spremstvu organizacijskega sekretarja

Ljutomerem okraju, kjer imajo še 14 kmečkih delovnih združenj. Pozitivna posledica reorganizacije združenj je v tem, da bivši združniki zdaj bolj skrbijo za dvig živinoreje in da samostojneje mislijo, kako bi s čim manjšimi

morskem, o problemih naših mlekarov, o vprašanju preskrbe z dobrim semenom itd.

Ob koncu je spregovoril še Viktor Avbelj. Poudaril je, da je zbor razpravljal o mnogih perečih vprašanih predvsem s strokovne plati. Pri tem pa je treba opozoriti na to, o čemer je govoril že tovariš Miha Marinko: da ne bi bilo prav, če bi vlogo združenj izolirali samo na gospodarsko-strokovno plat, ker morajo biti združenja močan politični činitelj na vasi. Dalje je tovariš Avbelj dejal, da morajo člani splošnih kmetijskih združenj čim bolj enotno gledati na ukrepe ljudske oblasti, da bodo torej čim bolj enotnejši v borbi za socializem. Iz našega združenstva je treba izločiti vse špekulantske težnje, vse, kar je proti splošni liniji našega razvoja.

Nadalje je tovariš Avbelj obdobil kakršnokoli administrativno oziroma birokratsko vmešavanje v vodstva združnih organizacij in podjetij. Končno je pozdravil predlog tovariša Barta, naj bi slovensko združenstvo pomagalo združenstvu na Koroškem.

Zbor je nato sklepal o spremembi pravil, o proračunu za leto 1953, o višini prispevka članice Združnih zvez in o višini jamstva Združne zveze za njena podjetja.

Nato je bil razglašen izid združnega tekmovanja. Prvo nagrado v znesku 1.700.000 dinarjev je dobila KZ Dragatuš, drugo v znesku 300.000 din KZ Zreče, tretjo 200.000 KZ Dobrova, četrto 200.000 KZ Neblje v goriškem okraju, peto 120.000 din KZ Vitanje. Podeljenih je bilo še več nagrad izpod 100.000 dinarjev.

Končno je zbor sprejel sklepe tovarišem Titu, Kardelju in Marinku.

NOVI IZVRŠNI ODBOR GLAVNE ZADRUŽNE ZVEZE LRS

Novi 44-članski upravni odbor se je po končanem zborovanju zbral na prvo sejo in izvolil iz svoje srede naslednji izvršni odbor: predsednik Viktor Avbelj, podpredsednik Jože Ingolič in Maks Krmelj, tajnik Jože Novinšek in člani: Franc Lubeč, Franc Pajntar, Jaka Perovšek, Anton Peternelj, inž. Vilma Pirkovič, Jakob Silc, Zoran Žagar, Zivko Bernot, Anton Gašpir, Ivan Jakomin in inž. Jože Levstik.

VTISI S POTOVANJA PO ŠVEDSKI

Veliko zanimanje švedskih delavcev za delavsko upravljanje v Jugoslaviji

Marko Belinič o potovanju naše sindikalne delegacije

Po štirinajstidnevem bivanju na Švedskem se je vrnila delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije, ki je vrnila obisk švedskim sindikatov. Predsednik Republiškega sveta ZSJ za Hrvatsko Marko Belinič je po vrnitvi delegacije v pogovoru s predstavnikoma »Borbe«, »Politike« in »Tanjuga« pripovedoval o svojih vtisih s potovanja. Takoj v začetku razgovora je poudaril, da so predstavniki švedskih sindikatov in delavci našo sindikalno organizacijo sprejeli zelo toplo in prišerno. Na vprašanje o pomenu tega obiska je Marko Belinič odgovoril:

»Bivanju naše sindikalne delegacije na Švedskem pripisujem velik pomen zato, ker smo s tem še bolj poglobili prijateljske stike med sindikati socialistične Jugoslavije in Švedske. To bivanje je pomembno tudi zato, ker smo razširili sodelovanje naših sindikatov s svobodnimi sindikati na svetu. Po mojem mnenju je naša delegacija ta cilj večidel dosegla. Med svo-

jim bivanjem smo z odgovornim voditeljem švedskih sindikatov Nordmanom, drugim predsednikom Johansonom, tajnikom Zveze švedskih sindikatov in drugimi, izmenjali misli o nadaljnjem sodelovanju naših sindikalnih organizacij na mednarodnem torišču v boju za mir in enakopravno sodelovanje nacionalnih sindikalnih organizacij. Lahko rečem, da se v tem pogledu naše in njihovo stališče ujema.

»Kaj mislijo švedski delavci o naši državi?»

»Sindikati in delavski razred Švedske, je odgovoril Belinič, »s simpatijami spremljajo boj delavskega razreda Jugoslavije za socialistične družbene odnose. V raznih krajih smo lahko slišali izjave delavcev, da je delavski razred Jugoslavije ideal delavskega razreda sploh. Švedski delavci posebno navdušeno poslušajo besede o tovarišu Titu. Večkrat se je zgodilo, da smo zapeli kako našo pesem, v kateri je omenjen tov. Tito, in ob

Predsednik Tito sprejel na poslovilni obisk švicarskega poslanika

Beograd, 3. junija (Tanjug). Danes ob desetih dopoldne je predsednik republike Josip Broz Tito sprejel v Belem dvoru na poslovilni obisk gospoda Roberta Kohlija, izrednega poslanika in pooblaščenega ministra Švice.

Sestanek Cuderose-Jovanovič

Atene, 3. junija (Tanjug). Namestnik predsednika grške vlade Cuderose je danes obiskal jugoslovanskega veleposlanika v Grčiji Radoša Jovanoviča. Cuderose in Jovanovič sta se razgovarjala o splošnem sodelovanju med obema državama, predvsem na gospodarskem področju.

RAZGLAS DEMOKRATIČNE FRONTE SLOVENCEV V ITALIJI

Slovincem so onemogočili samostojen volilni nastop

Trst, 3. junija (Tanjug) - Demokratična fronta Slovencev v Italiji je objavila razglas, s katerim poziva vse slovenske volivce, naj na parlamentarnih volitvah v nedeljo oddajo prazne glasovnice iz protesta proti zapostavljanju slovenske narodne manjšine v Italiji.

»Vsak glas, pravi razglas, ki bi ga dali za katerokoli stranko, pomeni, da ste dali svojim sovržnikom v roke novo palico, s katero vas bodo topli v bližnji prihodnosti.

»Ni to prvič v povojnih letih, poudarja razglas, da nas italijanska vlada omalovažuje vedno in povsod, ko gre za naše naj-

osnovnejše pravice. Tokrat je vladna večina pripravila tak volilni zakon, s katerim so nam vzeli sleherni možnost samostojne udeležbe na parlamentarnih volitvah.

Razglas nadalje ugotavlja, da so oblasti priznale francoski in nemški manjšini voliti svoje predstavnike, medtem ko Slovincem te pravice ne dajo, čeprav jih ni nič manj kot Francozov v dolini Aoste. »Oblasti nas hočejo prisiliti, pojasnjuje razglas, da bi oddali svoje glasovne strankam, ki bi se z nami igrali in ki nas hočejo izigrati, kot to predobro vemo iz lastnih izkušenj.«

POLOŽAJ V PARIZU SE NI RAZČISČEN

Francoski parlament je poslušal deklaracijo Mendes-Francea

(Od stalnega dopisnika »Borbe«)

Pariz, 3. junija. - Parlamentarno življenje v Franciji ima neko več ali manj nenavadno značilnost, ki izvira iz same strukture francoskega povojnega parlamenta, sestavljena iz večjega števila približno enako močnih parlamentarnih skupin. Vlade namreč padajo, ministri pa ostajajo. Nestabilnost vlad nadomeščajo s stabilnostjo ministrov. Zato bi bilo morda pravilneje

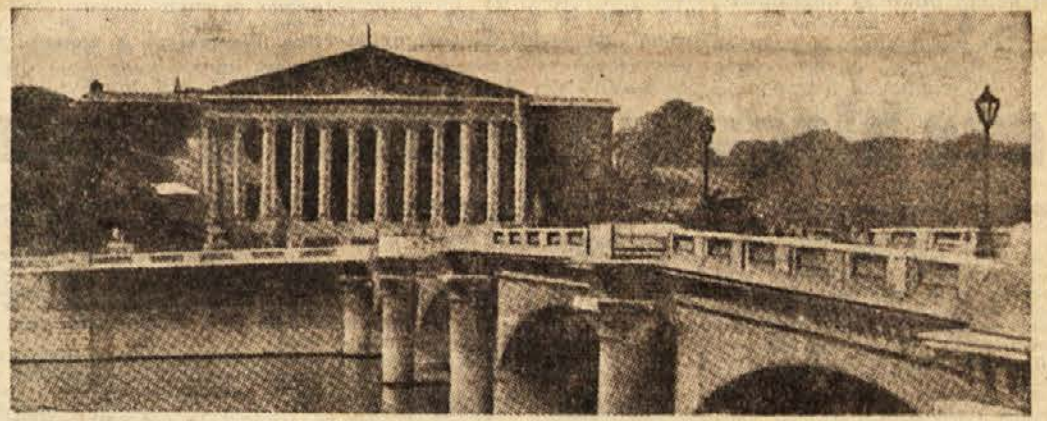
iz istih razlogov tudi oba zadnja mandatorja Paul Reynaud in Pierre Mendès-France nista imela za potrebno, da bi se pred sestavo deklaracije posvetovala s posameznimi parlamentarnimi skupinami.

V deklaraciji je Mendès-France govoril predvsem o programu gospodarske ozdravitve Francije. To je storil na zelo jasn način, na osnovi naziranja, ki očitno po-

država, ne more dati polnega prispevka za mednarodno ravnateljstvo.

Mendès-France je posebej poudaril pomen čim tesnejšega sodelovanja z Veliko Britanijo. Skupna akcija obeh držav mora biti osnova evropske solidarnosti.

O vojni v Indokini je izjavil, da bo treba »nujno zmanjšati njena bremena«. Ena izmed nalog francoskega predstavnika na Ber-

Palača francoskega parlamenta

reči, da v povojni Franciji ne padajo vlade, temveč njeni predsedniki. Tako je n. pr. vlada Edgarda Faurea padla zato, ker je predlagala povišanje davkov. Njegov naslednik Antoine Pinay je odločen nasprotnik povišanja davkov, vendar pa so njegovo vlado sestavljali skoraj vsi ministri prejšnje vlade. Ta pojav je značilen takorekoč za vse povojne francoske vlade.

menijo poizkus pritrgeti dosedanja politiko katere praktična posledica je bila stagnacija francoskega gospodarstva in kriza francoskih financ. S tega stališča je obravnaval vsa druga vprašanja Francije. »Ne gre za ločene bolezni našega gospodarstva, naših financ, za slabost naše diplomacije in krize francoske Unije«, je naglasil Mendès-France, in dejal, da so vzroki isti in da so ukrepi, ki jih bo treba izdati nedeljava celota. Glavno zdravilo za odstranitev teh bolezni je po njegovem mnenju povečanje proizvodnje, vzpodbujanje investicij, modernizacija industrije, varčevanje, polna zaposlenost, razširitev izvoza, gradnja stanovanj itd. Po mnenju Mendès-Francea gospodarska stagnacija ne ogroža resno le gospodarske prihodnosti Francije, temveč tudi njeno narodno neodvisnost.

Mendès-France misli, da je potrebna preobnova narodne obrambe tako, da bremena za orožjevanje ne bodo ogrožala gospodarske in socialne strukture države. Dokler bo Francija računala le na zunanjo pomoč in dokler bo vodila vojno, katere glavne stroške plačuje druga prijateljska

država, ne more dati polnega prispevka za mednarodno ravnateljstvo.

Mendès-France se je zavzel tudi za »nadaljevanje razgovorov v severni Afriki.

Zahteval je razširitev pooblastil z dekretom, ki bi ga moral prej odobriti parlament. Prav tako je postavil kot pogoj, da bi parlament obljubil, da ne bo strogolavil vlade pred konferenco na Bermudih.

Mendès-France deklaracijo so čestokrat prekinili z dolgim ploskanjem, pri katerem so sodelovali skoraj vsi člani parlamenta razen kominformovcev. To pa vsekakor ne pomeni, da je investituro že dobil. Vse kaže, da lahko računata na uspeh le, če ga bodo podprli socialisti, kar pa še ni gotovo.

Paris, 3. junija (r.). Danes popoldne se je pričela v poslanski zbornici razprava o deklaraciji designiranega ministrskega predsednika Mendesa Francea. Se za to noč napovedujejo glasovanje, ki naj odloči o investituri novega predsednika vlade.

Vojaški razgovor v Atenah

Atene, 3. junija (Tanjug) - Danes ob 9. dopoldne se je začela v Atenah konferenca predstavnikov generalštabov Jugoslavije, Grčije in Turčije.

Jugoslovansko delegacijo vodi namestnik načelnika generalštaba JLA general polkovnik Ljubo Vučković, grško delegacijo pomočnik načelnika grškega generalštaba Papatanasijadis, turško delegacijo pa general Sul. Konferenco je v navzočnosti načelnika grškega generalštaba generala Kitrilakisa začel s pozdravnim govorom minister za

narodno obrambo Kanelopoulos. Prva seja je bila končana popoldne, prihodnja bo jutri.

Atene, 3. junija (Tanjug). Grški minister za narodno obrambo Kanelopoulos je priredil nočej slavnostno večerjo v čast jugoslovanskemu vojaškemu odposlanstvu na čelu z generalnim polkovnikom Ljubom Vučkovićem. Na večerji so bili tudi šefi grških generalštabov in jugoslovanski poslanik v Grčiji Radoš Jovanovič ter vojaški ataše polkovnik Radvan Vojvodić.

Sekretar Socialistične stranke Indonezije in tov. Vida Tomšič na zborovanju Združne zveze

Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije tov. Vide Tomšičeve in predsednika upravnega odbora Glavne združne zveze tov. Viktorja Avblja.

Poročilo verifikacijske komisije je sledilo poročilo nadzornega odbora, pri katerem je bilo med drugim podčrtano, da je treba posvetiti več pozornosti revizijski službi. V splošnem je revizijsko poročilo zabeležilo, da se je v zadnjem letu poslovanje naših združenj znatno izboljšalo.

Po poročilu nadzornega odbora se je razvila diskusija. Prvi se je oglašil tov. Alojz Remšnik, delegat Združne zveze okraja Celje-okolica. Dotaknil se je problemov našega sadjarstva.

Tovariš Ivan Jakomin iz Sežane je orisal problem pasivnosti sežanskega okraja.

Tovarišica Vilma Pirkovič je govorila o sodelovanju kmečkih žena pri izboljševanju našega kmetijstva. Dejala je, da je samo 27 odstotkov žensk članic kmetijskih združenj, medtem ko jih neposredno dela v kmetijstvu mnogo več. Ponekod se žensk v vodstvu združenj otepljejo, ker so preveč kritične. Vendar pa se je v odnosu do žensk že precej obrnilo na bolje. Težave so samo še ob volitvah, ko se mnogi ljudje še vedno ne morejo znebiti predsodkov o ženski manjvrednosti, zaradi česar je v upravnih odborih le 5,8 odstotka žensk.

Franc Bart, delegat okrajne združne zveze Dravograd je govoril o težavah kmetijskega gospodarstva v dravogradskem okraju. Kmetijstvo je še vedno zelo zaostalo, vendar pa vidimo velik napredek, če primerjamo njegov razvoj v zadnjih nekaj letih z razvojem v prejšnjih časih. Nadalje je dejal, da precejšen del učiteljstva kmečkih mladini ne more nuditi potrebne osnove za življenje. Zato je občni zbor OZK Dravograd sklenil, da bodo učitelji obiskovali poseben kmetijski tečaj. Sklenili so tudi predlagati, naj bi kmetijska mladina do 16. leta obvezno obiskovala kmetijske nadaljevalne šole v zimskem času. - Končno je tovariš Bart predlagal, naj bi združenja zbrala nekaj sredstev za pomoč koroškim združenjem onstran meje. Ta predlog so delegati sprejeli z vihnim odobravanjem.

Tovariš Dolfo Cizelj, delegat okrajne združne zveze Celje-okolica, je najprej govoril o potrebi strokovne vzgoje v kmetijstvu, nato pa je kritiziral neenotnost v ustanavljanju kmetijskih šol. Predlagal je, naj bi Svet za prosveto in kulturo LRS dal v tem pogledu enotne smernice.

Tone Truden iz Ljutomer je orisal problem združenstva v

Kai je rentabilno?

Dostokrat je slišati željo, naj bi o tem ali onem kraju zgradili to ali ono tovarno. Vsekakor je taka težnja okrajne človeške, ker je posledica prizadevanja za razvoj proizvodnih sil v občini za zboljšanje žiljenjskih razmer, vendar se o trenutnem položaju spreparača o svoje nasprotje in je zaradi tega nevarna.

Znano je, da se bliža koncu težavni boj za dograditev osnovnih objektov. To je odločilen čas v razvoju našega gospodarstva. Ko bodo te tovarne obratovale, bomo mogli graditi predelovalno industrijo, ki bo dajala dovolj blaga za potrošnja. Izpolnjeni teh nalog bo znatno oplovala na zvišanje žiljenjske ravni, zato jih je treba opraviti še letos. Sleherno podaljševanje rokov ali razpisnost povzročata zastoj o proizvodnji.

Kako naj si potem razlagamo težnje — tako okrajne kot republiške, ne glede na plemeniti namen — po katerih bi se investicijska sredstva drobila za krajavne potrebe?

Vzemimo še drug primer: Tovarna diskoze (umetnega vlakna). O njej so gospodarstveniki dolgo razpravljali. Nekateri so trdili, da je treba to tovarno graditi v Bosni, drugi so bili za Srbijo, tretji za Slovenijo itd. Konečno so se odločili zgraditi jo v Loznici.

Gospodarstveniki so razmišljali približno takole: Če bomo tovarno postavili pri nas, se bo akumulacija naglo povečala, to nam bo zagotovilo nove investicije, blago za potrošnja itd. Računali so torej samo, koliko dobička bo dajala tovarna, pozabili pa so, da je treba za tako tovarno precej denarja, preden začne obratovati.

Slabo je jemati investicije za nove objekte, toda taki primeri so še vedno. V Bosni n. pr. govore o pripravah za gradnjo nove tovarne aluminija. Vse take težnje zavirajo razvoj proizvodnih sil.

Mnenja smo, da je v trenutnem položaju najbolj nevarno za razvoj našega gospodarstva in družbe v celoti, za nadaljnji razvoj demokratizma in za doseg žiljenjske ravni prav drobljenje sredstev in sil, ki so nam nujno potrebne, če hočemo letos dojeti veliko bitko za dograditev osnovnih sil.

D. M.

Krivica preteklosti se odgrinja

Na včerajšnji obnovitveni razpravi solunskega procesa so prebrali stenografsko gradivo, iz katerega je jasno, da je bil proces pred 36 leti insceniran. Priče potrjujejo zlaganost obtožb.

Beograd, 3. junija.

Ves včerajšnji dan so na obnovljeni obravnavi solunskega procesa brali izpovedbe obtoženec iz 1917. leta, ki več ne žive in ki se ne morejo zagovarjati skupno z obtoženim Radojem Lazićem pred vrhovnim sodiščem Srbije. Te izpovedbe so izredno zanimive, ker so originalne izjave, ki so jih stenografji zapisali na solunskem procesu 1917. Omeniti moramo, da ti stenografski zapiski še pred kratkim niso bili znani širši javnosti. Knjiga »Tajna prevratna organizacija«, napisana v Solunu 1918. leta kot nekakšno poročilo s solunskega procesa, je navaden falzifikat. Vsebuje samo tiste izpovedbe obtoženec, ki jih bremene. Čeprav so jo organizatorji procesa po vrnitvi v domovino na debelo delili med prebivalstvo, so jo potem naglo umaknili, ker so spoznali, da celo takšna, kakršna je, pravzaprav obtožuje tiste, ki so jo sestavili.

Obtoženi odrekajo organizaciji »Združitev ali smrt« revolucionarni značaj.

Vrstni red izpovedb obtoženih na te dni obnovljenem solunskem procesu se popolnoma ujema z vrstnim redom zasliševanja obtoženec v Solunu. V Solunu je bil namreč, po čitanju obtožnice, 20. marca 1917. prvi zaslišan podpolkovnik Velimir Vemić. Za njim so prišli na vrsto polkovnik Radoje Lazić, Ceda Popović, Bogdan Radenković in ostali. Na obnovljenem solunskem procesu je vrstni red spremenjen samo toliko, da je bil pred vsemi zaslišan edini še živeči obtoženec — Radoje Lazić.

Predvčerajšnjim so prebrali izpoved podpolkovnika Vemića, včeraj pa zasliševanje obtoženega polkovnika Čedomira Popovića, vicekonzula Bogdana Radenkovića, polkovnika Milana Milovanovića, upokojenega generala Damjana Popovića in vojaškega zdravnika Rada Malobabića. Pri zaslišanju na procesu 1917. leta je Čedomir Popović priznal, da je bil član organiza-

cije »Združitev ali smrt« in da je podpisal njeno ustavo kot ustanovitelj. Navajamo nekaj podrobnosti iz stenografskih zapisov, ki jih je vojaško sodišče za oficirje v Solunu ob izreku sodbe ignoriralo.

Predsednik sodišča Mišić: »Vi ste tretji, ki ga zaslišujemo in še ne moremo zvedeti, kdo je bil predsednik organizacije.«

Obtoženi Popović: »Popolnoma se zavedam svojega položaja, in če bi vedel, o čem me sprašujete — prisegam na svojega otroka, ki ga imam najrajši — da bi to takoj povedal.«

Ko je sodnik Jovan Jovanović prazal obtoženega Popovića, zakaj je pri za-

nekateri vaši tovariši v organizaciji so delovali pri teh zločinških pripravah. Povejte, ali vam je bilo znano to njihovo delo...?

Obtoženi Popović: »Ni mi znano, da bi bil kdor koli izmed njih v tem pogledu kaj delal. Če je kdo kaj storil v tej smeri, menim, da tega ni delal kot član organizacije, marveč kot človek zunaj nje.«

OBTŌZENCI SO O ATENTATU PRVIKRAT SLISALI NA OBRAVNAVI

Kakor je videti iz stenografskih zapisov, sta obtoženi vicekonzul Radenković in obtoženi

Edini še živeči obtoženec R. Lazić razlaga nekatere potankosti s procesa pred 36 leti

slisajuju 21. decembra 1916 znanik, da je obstajala organizacija in njena pravila, je obtoženi Popović izpovedal: »Razložil bom, zakaj nisem hotel tako povedati, da je obstajala organizacija »Združitev ali smrt«. Gospodje, bil sem v bolnišnici bolan, ko so me nemudoma odpeljali v mestno komando in me vprašali, če vem, ali obstaja kakšna tajna vojaška organizacija, z namenom, da izvede prevrat. Odkritosrečno povedano, to vprašanje me je močno iznenadilo, kajti — kolikor vem — takšne organizacije ni bilo.«

Obtoženi Popović: »Pri tem atentatu nisem niti najmanj udeležen, pa tudi ne v pripravah nanj. Za atentat sem zvedel šele na tej obravnavi.«

Sodnik Jovanović je v vprašal: »Vi zanikate, da bi bili kakor koli udeleženi pri razgovorih z vašimi tovariši glede priprav na atentat in umor predsednika vlade, glede prevrata in spremembe režima. Preiskava pa je ugotovila, da so

Popović priznala, da sta bila člana organizacije »Združitev ali smrt«, da organizacija ni imela predsednika in da je delala bolj ali manj tovariško. Sodišče pod predsedstvom pehotnega polkovnika Petra Mišića je dokaj dolgo zasliševalo obtoženega Popovića o pravih organizaciji.

Predsednik sodišča: »Po vaših pravih imate pravico vtrditi v mojo hišo, me ubiti in mi vzeti denar, potem pa, ko me dva ubijeta, ju tretji počaka in jima pomaga pobegniti. Takšen posel ne more ostati nezakazan.«

Obtoženi Radenković: »Saj prav to dokazuje in vas mora prepričati o našem poštemem delu, ker tega nismo počeli. To bi bili teroristi...«

Predsednik Mišić prekine obtoženca: »To vam je prepričala vojna, drugače bi lahko tudi to delali po svojih pravih.«

Obtoženec: »S tem svojim tolmačenjem mi lahko vsak hip odsekate glavo, če gledate samo na to, kako so pravila napisana.« (V stenografskih zapiskih je rečeno, da so te besede 1. 1917 sprožile v sodni dvorani smeh.)

Tudi sodnik Jovanović je vprašal obtoženca Radenkovića, ali je sodeloval pri izvajanju atentata. Obtoženec je odgovoril, da ni sodeloval in da za to ni vedel. Rekel je, da je prikrat slišal o tem na obravnavi in da mu ni znano, da so njegovi tovariši pripravljali atentat na Aleksandra.

Predsednik sodišča Mišić: »Rekli ste, da ste prestolonasledniku svetovali, naj ne privoli v nobeno drugo vlado. Morda ste to storili zato, ker ne bi bilo koga ubiti, ko bi odstranili Pašića. Sicer pa odgovorjate tu za to, kar ste počeli, da bi prišli v vlado.«

Obtoženec: »Jaz, da bi bil prišel v vlado! Saj me vidite, da sem že na koncu moči.« (Bogdan Radenković je bil ob solunskem procesu že tako star in onemogel, da je pred sodiščem komaj odgovarjal.)

IZPOVED MILANA MILOVANOVICA

Izpoved obtoženega generalštabnega polkovnika Milana Milovanovića je bila zelo kategorična. Pred sodiščem je govoril z vsem vojaškim dostojanstvom in smelostjo. Zahteval je, naj mu ne segajo v besedo, naj ničesar ne inscenirajo, naj zahtevajo pravico in spoštujejo pravico obtoženca, da govori resnico. Milovanović je priznal, da je bil član organizacije in da je vstopil v njo preko Jovanovića. Med pojasnjevanjem so ga večkrat prekinili, tako da je bil prisiljen vzklizniti: »Zahtevam, da pride v zapisnik, da mi ne dovolite govoriti.«

TISTI, KI KRADEJO, NE ODGOVARJAJO PRED SODIŠČEM

Obtožnica vojaškega sodišča za oficirje v Solunu je bremenila obtoženega Milana Milovanovića, da je hotel nepooblaščen v Albaniji prevzeti 50 milijonov dinarjev državne gotovine. Milovanović trdi, da to ni res, in da je bil kot višji oficir dolžan poskrbeti, da se to premoženje obrani v času, ko ni bilo znano, kje je vlada.

Na vztrajanje predsednika sodišča v Solunu, da se to označi kot prilasenje tega premoženja, in sicer za organizacijo »Združitev ali smrt«, je Milovanović ironično odgovoril: »Vi, gospod polkovnik, me kar obsodite. Naj svet ve, da je bil vsaj en srbski polkovnik obsujen, da je poneveril 50 milijonov, ko toliko drugih, ki zares kradejo, ne odgovarja.«

Obtoženi upokojeni general Damjan Popović pred sodiščem v Solunu ni priznal, da je bil član organizacije »Združitev ali smrt«.

Obravnava se nadaljuje.

Načrt statuta Beograda v javni razpravi

Mestni svet bo imel 100, svet proizvajalcev pa 75 članov. Mesto bo imelo 25 občin

Po večmesečnem delu je posebna komisija strokovnjakov izdelala osnutek statuta ljudskega odbora Beograda. Osnutek so predložili v javno razpravo. Statut bo, ko bo sprejet, osnovni in najvažnejši zakonski akt mestnega ljudskega odbora. V njem predvidevajo, da bo mestni svet štel 100, a svet proizvajalcev 75 članov.

V osnutku je podrobno obdelan načrt dela posameznih svetov. Vprašanja, o katerih bosta oba sveta ravnapopravno odločala, bodo obravnavani na ločenih sejah. Svet proizvajalcev bo razen vprašanj, ki so določena v zakonu, sklepal tudi o zaključnih računih gospodarskih podjetij in o sprih v delovnih odnosih, kar je bilo doslej v pristojnosti mestnega ljudskega odbora. Namesto dosedanjih pet, predvideva osnutek šest svetov ljudskega odbora. Sveti bi tudi po določbah osnutka nadzorovali zakonitost odlokov občinskih ljudskih odborov in njihovih svetov.

Osnutek predvideva, koliko članov bodo poslane družbene in gospodarske organizacije in ustanove v sestave svetov, v nlem so določene dokončne meje občin in njihova pristojnost. Beograd bo tudi vnaprej imel 25 občin. Občinski ljudski odbori bodo imeli razen stalnih komisij tudi

Vladimir Dedijer v Mariboru

Na svojem potovanju po Sloveniji je tovariš Vladimir Dedijer prispel včeraj dopoldne v Maribor. Tovariš Dedijer se bo v Mariboru zadržal dva dni in obiskal nekatere delovne kolektive. Pred odhodom bo imel tovariš Dedijer v četrtek, 4. t. m. v dvorani Union predavanje za člane Socialistične zveze o aktualnih zunanjepolitičnih vprašanjih.

Praznik ljubljanske mladine

V soboto popoldne bodo ljubljanski mladinski brigadirji privedli v spomin na velika dela, ki so jih opravili v zadnjih letih, manifestativno zborovanje. Ljubljanski brigadirji, ki so sodelovali v velikih delovnih akcijah na mladinskih progah v Bosni, pri regulacijskih delih na Pesnici, pri gradnji cest Bratstva in edinstva in vseh drugih velikih delih, se bodo zbrali popoldne ob 16. na Taboru. Tam bodo brigadirji, ki so se udeležili več delovnih akcij, odlikovani z delovnim znakom Ljudske mladine.

Na Trgu Revolucije bo uro kasneje manifestacijsko zborovanje, na katerem bo proslavljeno veliko delo mladine za socializem. Hkrati z mladino se bo zbrala k tej manifestaciji tudi vsa Ljubljana, ki se s ponosom spominja na prispevek svoje mladine pri velikih delih za napredek domovine.

Slovenski kovinarji razpravljajo o higijensko-tehnični zaščiti

Sindikalne organizacije slovenskih kovinarjev se zlasti v zadnjem času izdatno ukvarjajo s higijensko tehnično zaščito delavcev, ki ni kos nalogom.

Lani se smrtno ponesrečilo pri delu 17 kovinarjev. Hudo se je ponesrečilo 550 kovinarskih delavcev, med njimi 351 moških in 44 žene in 155 mladincev oziroma mladink, razen tega pa se je pripetilo še okrog 2900 lahkih nezdod. Krajši ali daljši čas se je lani nahajalo v bolnišnicem stanju kakih 90 % slovenskih kovinarjev.

Na ta način je bilo izgubljenih lani na območju sindikata slovenskih kovinarskih delavcev 278.523 delovnih dni, pri čemer odpade približno po 13 delovnih dni na posameznega kovinarskega delavca. Po nekaterih statističnih podatkih znaša vrednost proizvodnje, ki je lani izpadla zaradi nesreč in boleznih kovinarskih delavcev, okrog 395 milijonov 939.000 din.

Štiri nove zračne linije

Jugoslovanski Aerotransport je uvedel danes redni letalski promet na turističnih linijah Beograd—Split, Beograd—Zagreb—Reka, Beograd—Sarajevo—Split in Zagreb—Split. Konec junija bodo uvedli letalski promet tudi na progah Beograd—Zagreb—Reka—Pula in Beograd—Skoplje—Ohrid.

»Galeb« odplul na Sredozemlje

Split, 3. junija — Naša v j.a. adja »Galeb«, s katero je predsednik republike Tito obiskal Veliko Britanijo je odplula na šolsko vožnjo po Sredozemlju, ki bo trajala 20 dni. Obiskala bo pristanišče Marseille in Gibraltar. Ko se bo vračala bodo pa oficirji naše vojne mornarice na otoku Vidu pri Krfu počastili spomin vojakov, umrlih na umiku skozi Albanijo 1. 1915.

Sir Yvone Kirkpatrick bo preživel oddih na Bledu

Zvedelo se je, da bo julija prispel v Jugoslavijo sir Yvone Kirkpatrick, britanski visoki komisar v Nemčiji, da bi preživel oddih na Bledu. Kirkpatricka so pred kratkim imenovali za stalnega državnega podtajnika za zunanje zadeve Velike Britanije. Dosedanji stalni državni podtajnik William Strang odhaja v pokoj.

Za 60-letnico matičnega PD Slavnostna predstava Gorenjskega slavčka v ljubljanski Operi

Ljubljana, 4. junija. Šločel je bila v ljubljanski Operi v okviru prireditve za proslavo 60-letnice Planinskega društva Ljubljana-matica slavnostna predstava Foersterjevega Gorenjskega slavčka. Uvodno besedo je imel predsednik PD Ljubljana-matica Tone Stajdohar, ki je govoril o zgodovini društva, o njegovem delu in uspehih. Predstavi je prisostvoval edini še živeči »pipare Korencan«, katerega so vsi prisotni navdušeno pozdravili.

Planinsko društvo Ljubljana-matica je eno izmed najstarejših slovenskih društev z veliko tradicijo in bogato zgodovino. Da bi trdostvo čim več

Cene blaga in zaslužek trgovine

Trgovskim podjetjem očitajo, da neupravičeno mnogo zaslužijo na različnih cenah, na tako imenovanih maržah, kakor to še vedno imenujejo.

Kadar govorimo in pišemo o veliki marži, glede tega pogosto uporabimo neupravičeno besedo, ki ne pokažejo realnega stanja in iz katerih delamo napačne sklepe. Poglejmo si samo en primer. Tovariš Svabić v članu »All so upravičene potrošniške zadržave v mestih« upošteva maržo, ki je bila realizirana le v februarju tega leta, pri petih podjetjih in iz tega sklepa — čeprav s pridržkom — da je marža v trgovini neupravičeno visoka. Nadalje navaja maržo, realizirano pri dvanajstih podjetjih, in prihaja do istega zaključka. Ali tako lahko pridemo do pravilne presoje? Nikakor ne. Da je tov. Svabić vzel podatke o realizirani marži za vse prejšnje leto ali vsaj za drugo polletje istega leta, bi nedvomno dobil popolnoma drugačno sliko. Isto bi se zgodilo, če bi analiziral realizirano maržo pri vseh podjetjih, ki jih je v trgovini nekaj tisoč, ali pa vsaj pri večini izdelkov, tedaj bi zopet prišel do drugačnega zaključka.

Vsekakor je višina marže pri posameznih predmetih pogojno vezana na različne elemente. Marža mora biti večja pri predmetu, ki je dražji in ki leži dalj časa na zalogi (kot n. pr. blago za moške oblike), ker je treba za izposojena obratna sredstva plačati v marži vsebovane obresti. Prav tako je s predmeti, ki zelo kalirajo, ki se kvarijo, lomijo ali razspajajo, ali pa s takimi, ki povzročajo več dela pri prodaji.

Po analizi Potrošniškega odbora sindikata trgovskih delavcev za Srbijo, ki zajema 88 podjetij različnih strok, znaša v drugem polletju minulega leta realizirana marža 6,2 % realizirane prometa. Res je, da trgovinska podjetja dobijo na marži več, kakor je potrebno za kritje njihovih stroškov. Večja marža pa

nastaja delno tudi zaradi težnje delavcev in uslužbencev po večjih zaslužkih, kakor tudi zaradi drugih potreb podjetij.

Zasluzki niso bistveno vplivali na zvišanje cen. Za njih izplačilo so porabili od 6,2 % dosežene marže le 1,63 %. Iz razmerja med prometom in plačili v teh podjetjih spoznamo, da izvirajo višje plače iz povečanega prometa. Če označimo promet trgovinskih podjetij z industrijskim blagom na drobno v prvem polletju 1952 in plače v mesecu maju istega polletja (te plače so nekako povprečje za omenjeno polletje) s 100, je znašal promet v drugem polletju 119, plače pa 114. Ostanek marže so uporabili za kritje drugih stroškov v trgovini, za znižanje cen blagu, ki je šlo slabvo v promet, za sklade, iz katerih črpajo sredstva za boljše poslovanje, ali pa so ga podjetja plačala kot davek na presežek plačnega sklada.

Pogosto slišimo pripombe, posebno med potrošniki, zakaj je cena enakemu blagu v različnih podjetjih različna, ponekod višja, drugod nižja. To bi moral vsakdo razumeti, kajti niti podjetja v enem samem kraju ne poslujejo v enakih razmerah in nimajo iste politike cen. Eno podjetje je n. pr. delo bolje organiziralo, ima boljše strokovni kader, za nakup blaga in za reklamo porabi manj, skratka posluje z manjšimi stroški, zato

tudi prodaja blago znatno ceneje. Potrošniki se zelo zanimajo za trgovsko poslovanje. Zato je razumljivo, da tudi tisk obravnava delo trgovskih podjetij. Značilno pa je, da poroča tako dnevni kot lokalni in sindikalni tisk samo o pomanjkljivosti, je redkokdaj pa o dobrem poslovanju podjetja.

Naša trgovina je dosegla navzlic mnogim pomanjkljivostim vidne uspehe. V novem gospodarskem sistemu posluje z manj delavci in nameščenci, ima pa znatno večji promet. Čedalje več je lepo urejenih prodajalnic, kakršnih ni bilo niti pred vojno in za katerih ureditev so dali kolektivni tudi del svojega plačnega sklada. Trgovska podjetja si prizadevajo, da imajo iz dneva v dan večjo izbiro blaga.

Dejstvo je, da je v trgovini še dokaj napak in pomanjkljivosti, ki pa so tudi v drugih gospodarskih panogah. Mar je malo industrijskih podjetij, ki imajo zaradi monopolnega položaja mastne dobičke. Vendar pa o njih ne pišemo toliko kot o trgovskih podjetjih. Članki, v katerih nam gojramo in naštevamo pomanjkljivosti, pa vzgojno ne vplivajo najbolj na delavce in nameščence v trgovini.

Ceda Jelenič, predsednik Republiškega odbora sindikata trgovskih delavcev LR Srbije

S SEJE SVETA ZA PROSVETO IN KULTURO LR SLOVENIJE

Visoka šola za telesno vzgojo v Ljubljani?

Ljubljana, 3. jun. — V nadaljevanju III. seje Sveta za prosveto in kulturo Slovenije, ki je bila danes v Ljubljani, je bila sestavljena komisija za izdelavo predloga o osnovanju Visoke šole za telesno vzgojo. Na seji je bilo naglašeno, da bo taka šola velikega pomena za razvoj telesne vzgoje v naših šolah in med mladino sploh.

Svet je tudi razpravljal o osnutku Zakona o ljudskih knjižnicah. Največ so člani Sveta raz-

pravljali o tem, koliko so občinski ljudski odbori kos nalogom, ki jih predvideva osnutek, da bi namreč v vsaki občini imeli javno knjižnico.

O podrobnostih žal ne moremo poročati, ker nam je bilo v tajništvu Sveta sporočeno, da so novinarji nezahvalni.

Moma Marković bo zastopal sekretarja Zveznega izvršnega sveta

Zvezni izvršilni svet je sklenil, da bo sekretarja Zveznega izvršilnega sveta, Veljka Zekovića, med njegovo odsotnostjo, ko bo odšel na krajše zdravljenje, nadomestoval kot sekretar Moma Marković, kot predsednik personalne komisije Zveznega izvršilnega sveta pa Slobodan Penezić.

POPRAVEK

Ko smo v ponedeljski številki poročali o mladinskem festivalu v Tolminu, se nam je vrnila tiskovna napaka o številu udeležencev. Festivalu je dejansko prisostvovalo več kot 10.000 ljudi.

Predstavniki UNICEF v Beogradu

Beograd, 3. junija. — Včeraj so prispeli v Beograd dr. Mihajlo Sax, medicinski inik svetovne zdravstvene organizacije za Evropo, Afriko in Bližnji vzhod, profesor Dahaas, strokovnjak za pediatrijo in gospodici, a Dreyer strokovnjak za medicinski pouk. V Beogradu se bodo razgovarjali z našimi medicinskimi izvedenci in s člani nacionalnega komiteja za UNICEF. Določili bodo program omotij mednarodne organizacije za naslednje leto. Prav tako bodo proučili tudi novi program, ki je določen za leto 1954. Glavni predmet razgovorov bo varstvo matere in otroka, zatiranje trahoma in vprašanje medicinskega pouka. Med vslednjim obiskom v naši državi si bodo gostje ogledali tudi nekatere zdravstvene ustanove in medicinske šole.

Burmanski kmetijski izvedenci pri predsedniku Titu

Beograd, 3. junija (Tanjug). Predsednik republike Josip Broz Tito je danes ob 11. uri sprejel v Belem dvoru burmanske kmetijske izvedence Theina Sana, načelnika oddelka v kmetijskem ministristvu, Ko Koja, profesorja kmetijske šole, in Zanyina, asistenta gospodarskega oddelka rangunske univerze. Predsednik republike se je z njimi dlje razgovarjal.

V LJUBLJANSKEM KEMIČNEM INSTITUTU SO KONČALI Z ZNANSTVENIMI POIZKUSI Z MIKROBIOLOŠKO SINTEZO MAŠCOB

Maščoba iz lesnih odpadkov

Poizkusi popolnoma uspeli — Mast uporabna za jedila — V polindustrijski proizvodnji dobimo 80 kg masti — Odstotek maščobe je večji kot pri poizkusih v inozemstvu

Ljubljana, 3. junija

V ljubljanskem kemičnem inštitutu so te dni končali z zanimivimi kemičnimi poizkusi z mikrobiološko sintezo maščobe. Eksperimenti, ki jih je oddelek za biokemijo začel že 1949. leta, so popolnoma uspeli. V laboratorijih so pridobili mast iz lesnih hidrolizatorjev s pomočjo glive kvasovke. Poizkuse sta pod vodstvom šefa kemičnega inštituta,

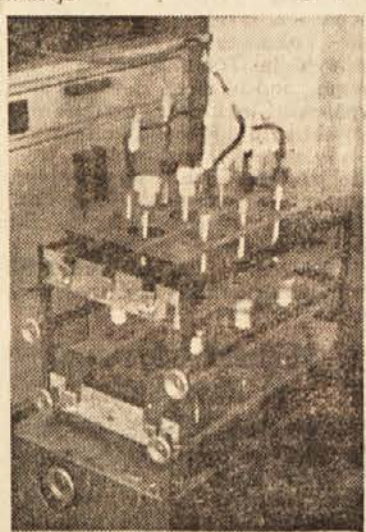
Prvi rezultati so bili dobljeni že lansko leto, naka je začelo pospešeno laboratorijsko delo v izmenah, noč in dan. Ves postopek temelji na naslednjem principu: V laboratoriju goje glivo kvasovko, in sicer na določenem hranivu, po navadi na lesnem hidrolizatorju, ki ga dobe iz lesnih odpadkov. Gliva se razvija in raste, nato jo stresejo, praznaprav mešajo z mešalnikom in zračijo, to je, dovajajo kisik. Glive se nato močno razmnože, naka jih filtrirajo. V ljubljanskem inštitutu dobljena filtrirana masa vsebuje do 75% maščobe, medtem ko so v inozemskih inštitutih mogli doseči le 60—65% maščobe.

Dosedaj so v inštitutu napravili petdeset sarž v posebnih napravah. Vsi poizkusi so popolnoma uspeli in je dosedaj pridobljenih okoli 2 kg maščobnega materiala. Ekstrahirana mast iz tega materiala je zelo okusna in uporabna za jedi. Poleg tega je mogoče iz tega materiala pridobiti tudi posebno vitaminsko mast.

Laboratorijski poizkusi so v glavnem končani in se lahko prične s polindustrijsko proizvodnjo. Običajen račun pokaže, da bi v polindustrijski proizvodnji deset fermentatorjev s prostornino desetih kubičnih metrov dalo v treh dneh 120 kg kvasnega materiala, to je 80 kg masti, poleg tega pa še 10 do 15% beljakovin in nekaj vitaminov. Kvasni material je uporaben za živalsko krmo, iz njega ekstrahirana mast pa za jedi.

Kakor poudarja prof. Samec, predstavljajo ti poizkusi ogromen uspeh naše mlade znanosti. Ko je govoril o tem, je v smehu pripomnil, da bodo ob otvoritvi novo zgrajenega kemijskega inštituta v Ljubljani imeli svečanost, na ka-

teri bodo gostom ponudili obložene kruhke, namazane z umetno mastjo.

Stresalna naprava — domač izdelak — s steklenicami za gojenje gliv

Prof. dr. Marta Blinc, šef biokemičnega oddelka ljubljanskega kemičnega inštituta

profesorja dr. Maksa Samca, vršila profesor dr. Marta Blinc, šef biokemičnega oddelka in njen asistent ing. Božo Hočevnar.

Zapiski o borbi za življenje

Le preberi, tovariš, te vrstice, da boš imel vsaj medlo predstavo o borbi za življenje, o neprestani borbi za 2000 človeških življenj, na katero se — razen tistih, ki so že bili na robu med življenjem in smrtjo — ljudje malokdaj spomnijo.

Zdaj, ko si zdrav, te le redkokdaj zanese pot mimo ljubljanske bolnišnice — mimo zoprnih rumenih zgradb med Zaloško cesto in Ljubljano, ki imajo lepo zvezanec uradno ime »Ustanove Medicinske visoke šole«.

Postoj kakšne pol ure pred njenim glavnim vhomom in opazuj: belo oblečene bolničarke hite od klinike do klinike, ljudje prihajajo in odhajajo, rešilni avto hiti nekam na pomoč... Tam na levi strani zaslišiš otročji jok — tam neso iz porodnišnice državljanca, ki je pred petimi dnevi zagledal svet. Zdi se ti, da je tu naokrog ves zrak prepojen z duhom po zdravlilih.

S prozaičnimi besedami bi lahko imenovali bolnišnico mesto s 4000 prebivalci; okrog 1900 stalnih, drugi pa so nestalni.

NEKAJ STEVILK

Suho administrativno poročilo o stanju bolnišnice bi se glasilo takole:

Leta 1952 se je zdravilo v njej 36.377 bolnikov. Skupno so ti ljudje preživeli v bolnišnici

čez dan brez nje!, o nezanesljivem električnem toku, o slabi kanalizaciji itd. Sicer pa, pogled samo fasade nekaterih poslopij, n. pr. zavoda za transfuzijo: celi kosi ometa odpadajo od njih. Že tako in tako so dolgočasne, zgrajene v nekakšnem uradnem staroavstrijskem slogu — ko pa gledaš odpadajoči omet, se spomniš na novelo A. Čehova »Oddelek št. 6.« Zakaj tako stanje? Ni dovolj sredstev, se glasi odgovor.

DEDISCINA PRETEKLOSTI

V stari Jugoslaviji je bila bolnišnica pozabljena pastorka. Protijudski režimi so dovolili le nekaj adaptacij in preureditev brez prisilne delavnice v umobolnico. Zato ni čudno, da se je znašlo zdravstvo po osvoboditvi v velikih težavah. Stevilo pacientov je začelo rasti, kar je povzročila delno priključitev Primorske, še bolj pa napredna zdravstvena zakonodaja (ki jamči za številne bolezni brezplačno zdravljenje), razmah socialnega zavarovanja, industrializacija, povečanje prometa in prometnih nesreč itd.

Najbolje bi bilo, da bi začeli takoj po osvoboditvi graditi novo bolnišnico. Toda kako in s čim? Treba je bilo storiti, kar je bilo mogoče: dograjati, popravljati, razširjati... Tako je bila dograjena dermato-venerološka klinika, preurejena in povečana interna klinika, dobili smo infektivno kliniko, predavalnico za patološko anatomijo in sodno medicino, provizorij za stomatološko fakulteto, 4 stavbe za otroško kliniko itd.

Toda vendar... vse, kar je bilo storjeno, je bil izhod v silo.

V tej zastareli kuhinji pač ni prijetno kuhati za več kot tisoč ljudi

Štedilniki, kjer se vsak dan kuha za 1500 ljudi. Vročina, sopara, tesnoba. Ta kuhinja je bila zgrajena za 500 ljudi, zdaj pa jih trikrat toliko dobiva hrano iz njenih kotlov.

Pod isto streho kakor kuhinja je pralnica (kjer so izpopolnili primitivne naprave z dvema kotloma), sušilnica perila in obvez, onkološka klinika, razna skladišča in pisarne. Primitivizem, zastarelost... In da ne govorimo o kurilnici, kjer uhaja tretjina toplotne energije, o pomanjkanju vode (celo porodnišnica je včasih

KJE IN KDAJ BOMO GRADILI NOVE KLINIKE

Na to vprašanje sem dobil tak odgovor:

Zamišljeno je, da bomo čez 15 let zgradili nove klinike nekje ob Savi. Vse skupaj bodo imele največ 700 postelj. Potem ko bodo zgrajene, bo na njihovem sedanjem mestu splošna mestna bolnišnica. In kajpak — potlej bo treba misliti na graditev nove bolnišnice poleg klinik ob Savi.

F. Sušteršič

Seja sekretariata Mestnega odbora Socialistične zveze

Ljubljana, 3. jun.

V tork, 2. junija se je sestel pod predsedstvom tov. Vladimira Krivica sekretariat Mestnega odbora Socialistične zveze v Ljubljani, ki je razpravljal o izkušnjah iz občnih zborov osnovnih organizacij Socialistične zveze v Ljubljani, o notranjem posojilu in predlogu za spojitve »Ljudskih novic« z »Ljubljanskim dnevnikom«. Sprejeti so bili sklepi o nujnosti postritve borbe proti kriminalu, zlasti v tovarnah in trgovskih podjetjih ter proti razpisnistvu. Nadalje je bilo v razpravi govora o potrebi boljšega objasnjevanja in političnih priprav v zvezi z važnejšimi gospodarskimi ukrepi, ki jih je treba praviloma že predhodno obravnnavati na zborih volilcev v osnovnih organizacijah Socialistične zveze ali tisku.

Sklenjeno je bilo tudi, da je treba zboljšati propagando za vpis posojila, zlasti publicirati mnoge vzgledne primere posameznikov in podjetij ter osvoboditi predlog za spojitve »Ljudskih novic« z »Ljubljanskim dnevnikom«, ker naj se že predložijo v potrditve osnovnim organizacijam Socialistične zveze Ljubljane in Ljubljane-okolice.

M. Petrinič

Cementa primanjkuje

Split, 3. jun.

Pred nedavnim je Izvršni svet izdal odločbo o razveljavitvi dogovora o razdelitvi cementa za letos, predvsem za tiste objekte, ki niso v planu osnovne investicijske gradnje. Tovarne cementa niso mogle ustreči čedalje večjim zahtevam, ker so nekatera podjetja, ki sodelujejo v investicijski gradnji, zahtevala več kot potrebujejo in ker mnoga podjetja samostojno razpolagajo s sredstvi, iz katerih grade stanovanja in razne druge objekte. Gospodar-

ski svet FLRJ je predlagal, naj bi se cement razdeljeval na osnovi vrednosti zveznih in republiških investicij, dotacij zveznega proračuna in potreb široke potrošnje.

Po tem predlogu bi morale republike določiti prvenstvene gradnje na svojem področju. Hrvatska, ki daje okrog 60% celotne proizvodnje cementa v naši državi, krije 20% potreb narodne obrambe ter ves izvoz in precejšen del potreb naših republik.

Nekatera naša mesta imajo znatna sredstva in so zahtevala velike količine cementa. Tako je n. pr. Zagreb hotel 75.000 ton, čeprav tolikšna količina praktično ne prihaja v poštev, ker gradbena operativa nima za to potrebne kapacitete. Split terja okrog 13.000 ton, ali 10 ton na vsak milijon dinarjev, ki jih ima za gradnje, medtem ko je povprečje za celotno državo komaj 6 ton na milijon. Kljub temu je ljudski odbor splitskega okraja zahteval 9000 ton cementa za 140 milijonov dinarjev investicij.

Od 1. januarja do 25. maja, ko je veljavnost pogodb o dobavi za les prenehala, so v Hrvatski naredili pogodbe za 329.000 ton cementa. Po novih pogodbah bodo dobili 310.000 ton, ostanek pa bo za potrebe mest in okrajev. Pri pogodbah so določili tudi čas dobave, tako da bodo investicijske gradnje lahko nemoteno potekale tudi takrat, ko bo gradbena aktivnost najmočnejša.

Split, 3. jun. Pred nedavnim je Izvršni svet izdal odločbo o razveljavitvi dogovora o razdelitvi cementa za letos, predvsem za tiste objekte, ki niso v planu osnovne investicijske gradnje. Tovarne cementa niso mogle ustreči čedalje večjim zahtevam, ker so nekatera podjetja, ki sodelujejo v investicijski gradnji, zahtevala več kot potrebujejo in ker mnoga podjetja samostojno razpolagajo s sredstvi, iz katerih grade stanovanja in razne druge objekte. Gospodar-

Miroslav Krleža s soprogo v Ljubljani

Ljubljana, 3. junija. — Danes zvečer je prispel v Ljubljano znani hrvatski pisatelj in akademik Miroslav Krleža s svojo soprogo. Oba bosta prisostvovala jutri zvečer v ljubljanskem dramskem gledališču slavnostni predstavi Krleževe drame »V agoniji«, ki jo ljubljanska Drama priredi v proslavo 60-letnice Miroslava Krleže.

Kje naj bo sedež okraja: v Krškem ali v Brežicah

Geografska značilnost krškega okraja je po novi upravni razdelitvi v tem, da povezuje Dolenjsko in Štajersko. Sedež okraja je v Krškem, medtem ko so njegove ustanove razdeljene: upravne so v Krškem, pravosodne pa v Brežicah. Pri tem nastajajo težave, valed katerih se že več let pojavljajo težnje po združitvi vse ustanove naj bodo v kraju sedeža okraja. Toda v katerem kraju: v Krškem ali v Brežicah? Okrog tega vprašanja se je med okrajnimi ljudskimi odborniki razpletla živahna diskusija, ki ji je 4. aprila t. l. sledilo glasovanje. Toda glej spaka — 44 odbornikov je glasovalo za Krško, 44 pa za Brežice! Tako je ostalo vprašanje nerešeno.

Nepriistranski opazovalec bi se sprva težko odločil, kaj bi bilo bolje. Oba kraja, Brežice in Krško, sta pomembna, oboje leži na važnem geografskem stičišču, zato sta bila objudena že v času Rimljanov in sta dobila mestne pravice že v srednjem veku (Brežice je postalo mesto leta 1322, Krško pa leta 1477). Po številu prebivalstva se nikoli nista in se tudi zdaj dosti ne razlikujeta.

Če pa človek stvar nekoliko globlje premisli, pride do naslednjih ugotovitev: Gospodarski in politični razlogi nedvomno govorijo za to, da se okraj združi. Koliko poti in stroškov imajo n. pr. samo uslužbenec notranje uprave, ki mora biti v stalnem stiku z javnim toilstvom! In koliko stroškov imajo šele ljudje, ki prihajajo po opravkih na okraj. Kadar gre kmet od doma, opravi navadno

Naši izseljenci v Sloveniji in Hrvatskem Primorju

Ljubljana, 4. junija. Skupina 33 ameriških Slovencev ki so nedavno prispeli v staro domovino, se je večeraj — avtobusom odpeljala na devetdnevni izlet po Sloveniji in Hrvatskem Primorju. Pred odhodom so si ogledali Ljubljano in Litostroj. Večeraj so obiskali industrijsko središče Tržič potlej pa se skozi Begunje, kjer je bilo med okupacijo največje koncentracijsko taborišče, odpeljalo na Bled in v Slovensko Primorje. Obiskali bodo še Pulj in Opatjto ko se bodo vračali, pa Postojnsko jamo.

Strokovnjaki svetovne zdravstvene organizacije v Beogradu

Dr. Mihailo Sax, zdravstveni svetovalec pri Svetovni zdravstveni organizaciji, prof. Dahas, strokovnjak za pediatrijo, in gosposodična Drayer specialist za pouk medicine so večeraj prispeli v Beograd, kjer se bodo razgovarjali z našimi zdravstvenimi strokovnjaki in s člani nacionalnega komiteja za UNICEF ter določili pomoč UNICEF za letošnje, pa tudi za prihodnje leto.

POSLEDICE ZAPOSTAVLJANJA IN ŠKODLJIVE ITALIJANSKE POLITIKE

TRST SE UPIRA

(Od stalnega dopisnika »Borbe«)

Trst, junija. — Trst se je zadnje čase že večkrat uprl. Nastopil je proti vsiljevanju italijanske volje svojem prebivalstvu. Uprava tržaškega velesojma pa se je uprla proti organizatorjem velesojma v Padovi. V tržaškem občinskem svetu se je dvignila razen predstavnikov slovenskih političnih strank in Italij. independentistov tudi vsa ostala italijanska opozicija, celo nekateri »pravoverni« iz vladajoče večine. Nastopili so proti predlogu demokratskega občinskega odbora v svetu, da bi tudi na Trst raztegnili italijanski zakon o lokalnih financah.

Nekako hkrati s tem sporom se je začel v tržaškem občinskem svetu boj v zadevi omenjenega demokratskega predloga, da bi razširili italijanski zakon o lokalnih financah tudi na anglo-ameriško cono STO. Pobudo za to je dal baje sam demokratski predsednik občinskega sveta Bartoli. Zagovorniki predloga so računali, da bo zadel na odpor, niso pa pričakovali tako odločnega nasprotovanja. Glasovalni stroj je doslej zmeraj zmagal. Tokrat pa je bil odpor nepričakovano oster. Razprave so trajale do konca maja. Demokratska večina je zakon vztrajno zagovarjala. Po Bartolijevem proračunu bi prišlo z zakonom o lokalnih financah letos v občinsko blagajno kakih 400 milijonov lir, prihodnje leto pa še več. Opozicija ga ni poslušala. Seje sveta so bile čedalje burnejše

nevarnosti, ki preti tržaškemu velesojmu, če Padova ne bi popustila. Da bi se ognili nadaljnjim škandalom, je Padova popustila. Nekako hkrati s tem sporom se je začel v tržaškem občinskem svetu boj v zadevi omenjenega demokratskega predloga, da bi razširili italijanski zakon o lokalnih financah tudi na anglo-ameriško cono STO. Pobudo za to je dal baje sam demokratski predsednik občinskega sveta Bartoli. Zagovorniki predloga so računali, da bo zadel na odpor, niso pa pričakovali tako odločnega nasprotovanja. Glasovalni stroj je doslej zmeraj zmagal. Tokrat pa je bil odpor nepričakovano oster. Razprave so trajale do konca maja. Demokratska večina je zakon vztrajno zagovarjala. Po Bartolijevem proračunu bi prišlo z zakonom o lokalnih financah letos v občinsko blagajno kakih 400 milijonov lir, prihodnje leto pa še več. Opozicija ga ni poslušala. Seje sveta so bile čedalje burnejše

PADOVA PROTI TRSTU

Trst že več let po vojni organizira velesojme. Od njih ima korist tudi Italija. Tržaški gospodarski krogi si prizadevajo, da bi oživili in okrepili staro trgovsko slavo ter tradicije Trsta in njegovega pristanišča. Letos pa je iznenada nastopil konkurent, velesojem v Padovi organiziran tako, da se konča nekaj dni po začetku tržaškega velesojma. In organizatorji tržaških velesojmov so odločno nastopili proti njemu, ker so začutili konkurenco. Razstavljajci namreč ne bi mogli hkrati razstaviti na obeh velesojmih.

V začetku spora Padova ni popuščala, pa tudi Trst ni kapituliral. Spor je prišel v javnost, uprava tržaškega velesojma je celo poslala vsem tržaškim časnikom odprto pismo s prošnjo, naj ga objavijo. Pismo govori o

Grad sv. Justa v Trstu je postal park v osvajaških vojnah Italije padlih vojakov

IZ NAŠIH KRAJEV

FESTIVAL V PREKMURJU

Prekmurški festival, sedmi po osvoboditvi in prvi, ki naj pokaže razvoj kulturnega in prosvetnega življenja prekmurske vasi, je v polnem razmahu. Pridno so se pripravljali nanj vsi zimo, peli so in plesali, se urili v dialogih, zdaj pa je napočil čas, ko naj sleherni pokaže, česa se je naučil, ko naj odgovori, ali je zaslužen zmagal v tekmovalstvu pred festivalom. Za prvo mesto se bori 35 najboljših prekmurskih društev

kakor je malo radosti v življenju prekmurskega kmeta. Le kdaj pa kdaj zavzemi iz pesmi nekaj vedrine in veselja do življenja. Vesele pesmi so ostale žalostne, kakor so bile, ljudje, ki jih prepevajo, pa niso več ljudje iz prejšnjih časov. Novih pesmi Prekmurje še nima. Tu pa tam pa so ljudje že zamenjali besede in staro melodijo pojejo z novim smehljajem na ustih.

Nedavno smo imeli v Kuzmi občinski dan. Tam so prepevali

radostne pesmi, zložene na nove teme iz življenja ljudi teh krajev. Rekli so mi, da na festivalu z njimi ne bodo mogli nastopiti. Tovarj Barbarič, ki skrbi med festivalom za program, pa mi je rekel, da je občinski dan v Kuzmi dosegel zelo velik uspeh. Občinski dnevi, ki jih prirejajo vsako nedeljo v drugi občini, so vezani na prve poveljne prekmurske festivale. Eno nedeljo v letu ima vsako občinsko področje svoj kulturni, prosvetni, go-

spodarski in družbeni pregled. Tiste točke iz kulturnega programa, ki ljudem najbolj ugajajo, pripravijo potem za nastop na velikem festivalu v Murski Soboti.

Prihodnje leto nastopijo tudi Hrvati. Morda je še prezgodaj govoriti o tem, da bodo prihodnje leto sodelovali na prekmurškem festivalu tudi sosednji kraji Hrvaške. Uradno to še ni sklenjeno. Vse pa kaže, da gre za obojestransko željo. Vodstvo Ljudske prosvete v Murski Soboti je za leto pripravilo program, o katerem bodo prosvetne skupine s slovenske in hrvaške strani izmenoma nastopale. V Cakovcu se za takšno kulturno sodelovanje zelo zanimajo. Takšno sodelovanje bi bilo zaželjeno, saj bi dalo koristno pobudo za skupno kulturno dejavnost med dvema okrajema. Iz tega bi se lahko pozneje razvila še večja skupnost, ki bi na kulturnem področju povežala napore prekmurskih in medjimurskih kulturnih delavcev. Niko Polak

INSTITUT za sadjarstvo in vinogradništvo

Delo sodelavcev Inštituta za sadjarstvo in vinogradništvo v Mariboru je čudno. Kar naprej zapisujejo v knjige številke in se ukvarjajo s »sadjarskim knjigovodstvom« ali, kakor pravijo v šali, »sestavljajo rodovnik nerojenih«. Inštitut ima namreč nad 6000 hibridnih sadik, novih vrst jabolk in breskev. Zadnja leta so znanstveni sodelavci tega inštituta s križanjem vzgojili več novih vrst sadnih dreves. Sadove njihovega prizadevanja lahko za zdaj razberemo samo iz knjig. Ne bo pa treba dolgo čakati, ko jih bomo videli tudi na sadnih vrtovih. Vse podatke skrbno zbira in zapisuje. Minilo bo še kakih 15 let, zrastle bo novo sadno drevje in tedaj bomo šele spoznali pomen teh naporov.

Nekatere sadike hibridnih vrst ne obetajo mnogo. Vsako jutro in vsak večer jih pregledajo, kako rasto, kako prenašajo poletno vročino, ali imajo dovolj vlage. Nekatere so videti slabotne, druge so odpornejše in raste hitreje, nekatere celo v škodo svojih sosedov. Tako raste in zeleni mlado drevje v sadovnjakih, ki so pred leti dajali obilen pridelek. Znanstveni sodelavci inštituta so pregledali mnogo sadnega drevja in poznajo sleherni ped zemlje. V starih sadovnjakih je še nekaj starih dreves in tudi zanje inštitut skrbi. Rode pa vsako leto manj. Kakor vinograde, je treba tudi sadovnjake obnavljati.

To je druga naloga Inštituta za sadjarstvo in vinogradništvo. Statistika nam kaže, da je sadjarstvo v tem delu Slovenije, ki je dajal nekoč nad 30.000 vagonov sočnega sadja na leto, padlo približno na desetino. Sadovnjakov ni moč obnoviti čez noč. V tem pogledu pa smo vendar že mnogo storili. Na več sto hektarjih sadovnjakov in vinogradov si je utrla pot naprednejše obdelovanje. Dobili smo tudi nove sadovnjake in vinograde. Po štajerskih vaseh vsako pomlad delajo ekipe za škropljenje sadnega drevja. Kmetje po strokovnih nasvetih obrezujejo vinsko trto in cepijo nove sadike. Ljudje se se že navadili, da se obračajo na inštitut za pomoč in nasvete.

Napredni sadjar iz St. Lovrenca, ki je na zadnji razstavi kmetijskih pridelkov razstavil sadje, je inštitutu pisal: »Pomagajte nam, da bo novi rod sadja odpornejši in boljši od sedanjega.« V žilavem delu je minilo že več let, minilo pa jih bo še nekaj, preden bodo na kmetijskem zemljevidu sadnih in vinogradniških področij vzdolž Drave križci zapolnili omrežje svetlozelene površine. Takrat bodo namesto starih stali novi plantažni sadovnjaki, zeleneli bodo in rodili.

Industrijska kovinarska šola v Mariboru

PET MILIJONOV ZGUBE slabo spričevalo za nekatere zadruge

Ceprav so kmetijske zadruge lani tudi v naših krajih dosegle precej uspehov, vendarle ne smemo prezreti tistih slabosti, ki so škodovala ugledu zadrug in zadrugnikov. Največ grobih napak, ki nimajo ničesar skupnega s poštenjem in poslovno moralno, je bilo lani odkritih v poslovanju trgovskih odsekov; toda odkritih šele takrat, ko so vmes posegli revizorji, ki so samo v ljutomerskem okraju pregledali poslovanje 23 zadrug. Rezultati revizijskih pregledov so bili porazni. Ni več skrivnosti, da so v 13 kmetijskih zadrugah ugotovili primanjkljaje, ki presegajo vsoto 5 milijonov din. Največja poslovna afera je bila odkrita v kmetijski zadrugi Radenci, kjer so morali zadrugniki utrpeti nad 3 milijone din škodo prav zaradi tega, ker se je trgovski poslovodja s svojimi uslužbenci vred počutil varnega pred kontrolo voljenih organov in zadrugnikov.

Morda boste pookreli: vtaknili so ga v zapor, odgovarjal je pred sodiščem in pokoril se bo za svo-

je grehe! Pa smo s tem, da smo človeka postavili na zatožni klopi, zadostili pravici? Eno je kazen — drugo pa moralna odgovornost in priznati je treba, da bi lahko v marsikateri zadrugi ob pravem času preprečili škodo, če bi bila bolj živa poslednja obveznost. Večkrat se je že pripetilo, da so zadrugniki vedeli za to ali ono napako, ki so jo zapazili v poslovanju trgovskih uslužbencev, pa so rajši molčali, kakor pa da bi se zamislili tistim, ki so naposled prav zaradi njihove nebudnosti zdrknili v blato nepoštenja. Tu in tam so take napake tudi za plotom kritizirali, vendar niso našli v sebi toliko smelosti, da bi sklicali izredni občni zbor in na pravem mestu povedali svojo besedo.

Ni dvoma, da se bodo tudi zadrugne ljutomerskega okraja otresele primanjkljajev, če bodo odgovorni uslužbenci občutili, da jih budno opazuje oko zadrugnikov in voljenih organov. Lanske izkušnje pa zahtevajo tudi druge ukrepe proti tistim, ki bi se ho-

»Princeska in pastirček« na senovškem odru

Pionirji senovške osnovne šole in gimnazije so nas prijetno iznenadili s praviljeno igrjo Pavla Golla »Princeska in pastirček«, katero so izvajali kar štirikrat. Silkovita in za to igro posebej pripravljena scenarija, kostumi in ostale rekvizite so dali tej igri še poseben poudarek. Hkrati so se pa tu pokazali mladi igrajski talenti, ki bodo še pomembno posegeli v gledališko kulturo. Zlasti 12-letna Erna Božičnik, ki je z nastopom na prvi mah osvojila vse občinstvo, je igrala, kakor da je rojena na odru. Tudi mali hkrati veteranci so v silkovitih uniformah in z živahnim nastopom poživljali celoten potek igre. Čeprav je igra zelo zahtevna, je bila zares odlično podana in se je občinstvo čudilo, da je to mladež mogoče tako usposobiti. Vse priznanje pa gre za tak uspeh profesorica tov. Elfi Ambrožičevi in Darinki Stupica, ki sta to izvedli z nepričakovanim uspehom.

teli znova okoriščati z zadrugnim imetjem. V zadnjem času se čedalje bolj uveljavlja težnja, da bi zadrugniki, ki najbolj poznajo uslužbenca v zadrugi, s svojim premoženjem zajamčili, da v trgovskem poslovanju ne bo prišlo do takih slabosti, ki bi kakorkoli škodovali zadrugni skupnosti. S tem ukrepom se bo povečala odgovornost zadrugnikov za pravilno poslovanje v zadrugni trgovini. V jamstvu pa je treba gledati tudi poročstvo, da se lanski dogodki ne bodo več ponovili. In prav zadrugniki, ki bodo dali jamstvo, bodo imeli največ interesa, da bo poslovanje trgovskih odsekov na pravi poti. —kos

50 kg težko volkuljo je ustrelil

V preteklem tednu je lovec Tomšič iz Lopate v Suhi krajini ustrelil 50 kg težko staro volkuljo. Mrošnja je bila močno šuššana in je medtem prav gotovo pustila kje leglo mladičev Tomšič, kateremu je prišlo pred muho tudi že več ščetinarjev. Je s sretnim strelom ročil sosede volčje zalege, ki bi prišla iz legla.

Slikovita pokrajina Slovenskih gorc

Za pospeševanje kmetijstva na vasi

Se vedno nam primanjkuje strokovno izobraženih učiteljev, ki bi lahko uspešno poučevali naše kmečke fante in dekleta v kmetijstvu in nadaljevalnih šolah. To pomanjkljivost poskušajo na različne načine odpravljati. Celjsko učiteljsko društvo je nedavno priredilo poučno ekskurzijo na državna kmetijska posestva na Štajerskem. Okoli 40 učiteljev so spremljali na tej lepi in poučni poti trije inženirji-agronomi, da bi skupaj z direktorji obiskanih posestev pojasnili ob raznih primerih, kakšno je sedanje stanje našega kmetijstva in kako ga hoče naša ljudska oblast izboljšati.

Na tem potovanju so si učitelji ogledali znanstveno delo Inštituta za sadjarstvo in vinarstvo v Mariboru, ki je eden izmed najpomembnejših zavodov te vrste v naši državi. Obiskali so vzorno posestvo priznanega strokovnjaka-drevesničarja Ivana Dolinška v Kamnici. Na državnem posestvu Pekre so videli velike sadne plantaže in kako si njegov delovni kolektiv prizadeva omiliti škodo, ki jo je povzročila pomladanska slana. Mimo Sentilja ob slovensko-avstrijski meji so po obronkih prijaznih Slovenskih gorc krenili v Apaško kotlino, kjer so na državnem kmetijskem posestvu v

Crnici pregledali moderne hleve z živino simentske pasme. Posebno pozornost je vzbudila sodobna svinjereja nemške pasme.

V Gornji Radgoni je učiteljsko sprejel ravnatelj drž. posestva tov. Edvard Kralj, ki jim je razkazal kleti, jim razložil proizvodni proces šampanjca, mimogrede so si še ogledali plantažne nasade jabolk z vzornimi namakalnimi napravami in nove sadonosnike v Crešnjevcih pri Gornji Radgoni.

Kako obnavljajo vinograde, jim je razkazalo Državno kmetijsko posestvo v Slovenskih Konjicah, kjer so tudi zaključili poučni del dvodnevnega ekskurzije.

Po vsem tem so učitelji spoznali, kako veliko škodo je v Sloveniji napravil ameriški kapar in kako to škodo popravljajo kmetijski strokovnjaki in kmečki delovni kolektivi z naj-sodobnejšimi pridobitvami agronomске tehnike. Z občudovanjem so opazovali velik napredek naših državnih posestev in uvideli, kako potrebno bi bilo posredovati vse to našim delovnim kmetom, zlasti pa kmečki mladini, ki je željna strokovne izobrazbe. Polni navdušenja za prosvetno delo med kmečkim ljudstvom na vasi so se učitelji vračali na svoje domove. Mnogi so sklenili, da pojdejo že to jesen v kmetijske tečajne, kjer se bodo spoznali s strokovnim delom kmetijsko-gospodarskega šolstva. J. K.

Zagorski rudarji razpravljajo o davku na plačni fond

Ko je izšla uredba o davku na plače, so pri rudniku Zagorje resda prebrali delovnemu kolektivu uredbu, toda tolmačili so jo površno in rudarji je niso razumeli. Zato so se kaj kmalu pojavile med kolektivom razne negativne ocene tega gospodarskega ukrepa. O tem so razpravljali tudi na razširjeni seji mestnega in rudniškega komiteja Zveze komunistov in sklenili, da skličejo odprto konferenco vseh osnovnih organizacij ZK pri rudniku Zagorje, da bi na njej razčistili nejasne pojme.

Na odprti konferenci, ki je bila pred dnevi, so nato komunistom in nečlanom pojasnili pravi smisel uredbе o davku na plače. Tolmačila sta tov. Viktor Burkelj in inž. Ivo Pust.

V živahni diskusiji je bilo med

drugim omenjeno, da bo treba odpraviti »prevzitarjenje«, t. j. ljudi, ki brez potrebe vlečejo plače, ker malomarno opravljajo svojo službo ali pa so celo nepotrebni na tistem delovnem mestu.

Po konferenci so vse sindikalne podružnice v okviru rudnika sklicale zborovanja, na katerih so razložile delovnim kolektivom uredbu o davku na plačni fond. Razprave na njih so bile živahne. Tu in tam so se sicer pojavile še razne oportunistične tendence, toda kolektiv je v celoti razumel pomen te uredbе in bo podpiral njeno izvajanje, ker je prepričan, da je to v korist skupnosti.

Novi slovenski grobovi na tujem

Zadnje tedne je umrlo več v Ameriki živih Slovencev. V Muskegonu je umrla Marija Dolar, rojena Zura, stara 46 let. V Clevelandu je umrla Jera Garbas, po domače Komanova Jerica, stara 67 let, doma iz Smarja pri Ljubljani. Njen sin Antou je v Ameriki zobozdravnik. V Clevelandu so v zadnjih šestih tednih umrle še Slovenke: Rozalija Rus, Ivanka Blatnik, Ana Ponikvar, Rozalija Mugič, Marija Lesjak, Josipina Kress in Marija Omernik, roj. Kosce, stara 78 let, doma iz Skarunice. V Detroitu sta umrli Jerry Luzar, star 64 let, doma z Zajčjeje vrha. Stople pri Novem mestu in Josipina Gabršček, stara 60 let. V Braddocku je podlegla srčni kapi ondi rojena Janez Bralov, star 67 let. V Black Diamondu je umrl tri tedne po možganski operaciji Janez Celigo, star 61 let, doma s Parja pri Sentpetru na Notranjskem. V Warrensville je umrla Eva Zorič, doma iz Dola pri Ljubljani. V Torontu v Kanadi pa je umrl Martin Hudoklin, star 47 let, doma od Sentjernaže na Doljenjskem, Zedela ga je kap.

Turistično društvo bi lahko pomagalo

Mestni občinski odbor v Sošanju je v kratkem delovanju že marsikaj storil za svoje prebivalce. Omeniti je treba predvsem temeljito preureditev mestne ceste, ki so bile v obupnem stanju, so dajali bolj primerne odzive na sošlj posuši, ki približno 700 kub metri gramoza tudi popravilo mo stov in gradnja novega vodovoda je velik uspeh.

Bazen že dograjenega in razen vsega, kar je še v delu pa pripravljajo ljudski odier še marsikaj. V Bolih vodah bodo zidali novo šolo v Sošlju pa razmišljajo, kako bi prišli do novega doma za »Svobodno«.

KULTURNI OBZORNIK

Delo zgodovinskega oddelka Glasbene akademije

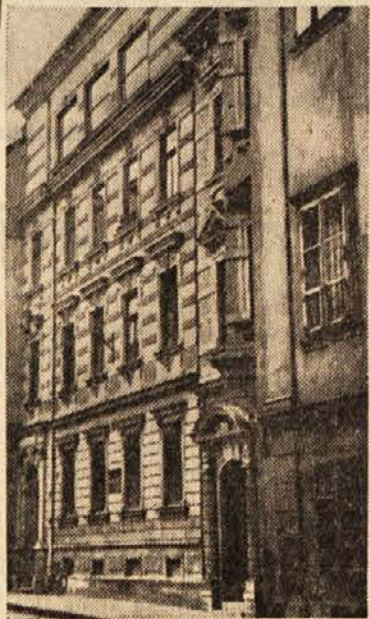
Kdor spremlja vsakoletne nastope Akademije za glasbo, je poleg produkcij umetniških oddelkov v zadnjih letih nemara opazil tudi javna predavanja sluhateljev zgodovinskega oddelka Akademije za glasbo. Le-ta je bil osnovan pred sedmimi leti.

Za sprejem iz zgodovinskega oddelka morajo kandidati dokazati dokajšnjo glasbeno predzobrazbo. Težišče študija je v teoretičnih in praktičnih disciplinah, zlasti sta važni obča in slovenska glasbena zgodovina pa tudi harmonija, kontrapunkt, partitura igre, glasbena akustika, zborovodstvo, metodika glasbenega pouka z glasbeno psihologijo in drugi predmeti, ki tudi prispevajo trdno podlago za strokovno in pedagoško usposabljanje. Če hočemo prav osvetliti pomen tega mladega oddelka, lahko rečemo, da bo ta študij sčasoma pomenil za našo glasbeno zgodovino to, kar za slovensko literarno zgodovino slavistika. Prvi uspehi so v tej smeri že danes vidni. Plodno in živahno je publicistično, poleg tega pa tudi pedagoško udejstvovanje mladih ljudi, ki so se šolali na prejšnjem znanstvenem oddelku, ki se je že l. 1948 preimenoval v zgodovinski oddelak.

Seveda je potrebno, da se sluhateljem omogoča čim intenzivnejše strokovno usmerjanje, za katero je še zlasti važno delo v seminarjih za občo in slovensko glasbeno zgodovino. Vendar je že iz predmetnika oddelka razvidno, da je sistematično uvajanje v pedagoško delo tudi ena njegovih glavnih nalog. To je razumljivo zlasti glede zahtev, ki se stavijo glasbenemu pouku na gimnazijah, glasbenih šolah in učiteljskih šolah. Za to je potrebno, da se za njih izpolnjevanje pripravljajo že v času študija. Tako so v zadnjih semestrih skoraj na dnevnem redu hospitacije in nastopi na ljubljanskih šolah ter kritika le-teh, kar je gotovo zelo primeren način za pridobivanje praktičnih metodičnih prijemov bodočih pedagogov.

Da bi se sluhatelji na čim širši podlagi s takim delom seznanili, prirejajo tudi primerne ekskurzije izven Ljubljane. Tako so n. pr. obiskali gimnazijo v Krškem. Od tega so imeli sluhatelji dvojno korist: mogli so pred živim razredom obravnavati do-

ločene teme iz glasbene teorije ozir. solfeggia ter glasbene zgodovine, obenem pa so se seznanili s problemi glasbenega dela v manjšem mestu. Videli so tudi, kako se poživi kulturno prosvetno delo v takih krajih, če je na mestu dober zborovodja. Tudi njim samim daje zgodovinski oddelak praktične smernice in ta namen z zborovodstvom. Dalje so sluhatelji obiskali ljubljansko gluho-nemnico, kjer so praktično spoznali teoretska razpravljanja o fiziološki in psihični gluhosti ter vsi problematiko, ki se na tem področju veže z vprašanji psihologije ter vzgojstva in njenih najnovejših izsledkov. Končno pa so si sluhatelji zgodovinskih in umetniških oddelkov, ki poslušajo specialna predavanja iz slovenske glasbene zgodovine, ogledali glasbeni oddelak Narodne in univerzitetne knjižnice. Ta-

Akademija za glasbo v Gosposki ulici ima tesne in skromne prostore.

ko so se ob strokovnem vodstvu prof. dr. D. Cvetka, ki je vodil tudi vse ostale ekskurzije, spoznali z najvažnejšimi izvirnimi dokumenti slovenske glasbene preteklosti.

Med študijem in ko se uvajajo v konkretne naloge, se sluhatelji

zgodovinskega oddelka načrtno pripravljajo za svoje strokovno in pedagoško delo. Zato smemo reči, da bo ta oddelak postopoma izpopolnil vrzel, ki je bila v tej smeri tako občutna in je zavirala razvoj naše muzikologije in dvig glasbenega pouka na naših občeizobraževalnih šolah. Nova družbena struktura mu je v ta namen ustvarila ugodne razvojne pogoje, ob katerih tudi uspeva v korist glasbene misli in celotne slovenske glasbene kulture. J. J.

France Magajna: Žalostne zgodbe o veselih Kraševcih

Nčesteto ljudi je, ki so potovali. Potovali je Mojzes, potovala je Abasver, potovala sta Julij Cezar in Kolomb, potovali so fašisti na Kavkaz in nazaj (nazaj so potovali malce hitreje) in potovala sta Hitler in Mussolini na Brenner, ki je bil daleč, in na drugi svet, ki je bil blizu. Tudi jaz včasih potujem. Tako pravi nekje avtor knjige.

Pisatelj, ki je bil ob raznih prilikah po raznih kraških krajih, niza pred nami na osnovi nekakšnega potovanja s prstom po zemljevidu svoje vtise o teh krajih in zgodbe, ki jih je čul o njih in še marsikaj, česar verjetno ni niti čul, niti videl, tako da mora na nekem mestu v svoji knjigi skesano skloniti glavo pred svojim bratom, pisateljem Bogomirjem Magajno, ki ga je svoje dni, kot pravi, pokaral kakor očka svojega preveč nadebudnega sinčka: »Zakaj si napisal tisto zgodbo o kravi, ki da je sedela na veji jablane in igrala na violino? Potem si nekoč pravil, da si poznal mulo, ki je v eni minuti brenila devetstičkrat. Taka trditve je v najboljšem primeru laž. Vsak dozorel človek bo vedel, da je ni mule na svetu, ki bi brenila več kot šeststičkrat v minuti.«

Bralci tehle vrstic so najbrže že uganili, da ta knjiga ni dostojanstveno suhljata znanstvena študija kraških krajev in običajev. Kljub vsemu pa je treba uradno potrditi, da ni. Pisatelj se drži starega latinskega pregovora »meje povedati resnico«. V predgovoru knjige sicer pravi, da je bil njegov namen zbrati humoristične zgodbe, ki žive v ustnem izročilu po Krasu, toda v samem tekstu je šel precej dalje. Poleg veselih zgodb, ki s svojim ljudskim, elementarnim humorjem silijo bralca v širok smeh, je še vse polno drugega, tako da je knjiga obenem tudi nekakšen vodič za tistega, ki bi rad izvedel kaj več o tem manj poznanim delu naše ožje domovine. Iz vsega navedenega seveda sledi, da knjiga ne more imeti enotne zgodbe, temveč, da je sestavljena iz večjih in manjših drobcev različnih tém. Tisto pa, kar veže knjigo v enoto, je humoristično kramljava način pripovedovanja. Vse — pa naj bo to zgodovina, zemljepis ali običaji — vse je v znamenju smeha. Še sam naslov knjige, kajti v njej ni niti kanca kakšnih »žalostnih zgodb«.

Skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Ljubljana, 3. junija. — Včeraj je imela Slovenska akademija znanosti in umetnosti svojo redno letno skupščino. O smernicah dela te naše najvišje znanstvene ustanove je govoril predsednik Akademije tov. Josip Vidmar, medtem ko je poročilo o delu Akademije v preteklem letu podal generalni sekretar profesor Milko Kos. Člani Akademije so ponovno izbrali za podpredsednika Akademije za prihodnje triletno obdobje prof. dr. Božidarja Lavriča in za generalnega sekretarja prof. Milka Kosa. Skupščina je prav tako izvolila večje število novih članov.

France Magajna je pisatelj-samouk. To deloma opazimo iz vsega njegovega pisanja je čutili, da govori preprostim ljudem okoli sebe. Da jim želi povedati to in ono o njih in o takšnih kot so oni sami. Hoče, da bi se nasmejali zvečer, ko pridejo trudni domov z dela. Toda kljub temu, da je zrasel sam iz sebe, je treba priznati, da je dosegel lepo kvaliteto umetniške ustvarjalnosti. Zato bo tudi vsak literarni izbirnež, ki se želi nasmejati, našel marsikaj zase, in mu ne bo žal, da je vzel knjigo v roke.

Ker smo že pri delu, ki je izšlo v koprski založbi, naj še opomnim, da naša kulturna javnost posveča premalom pozornosti primorskemu kulturnemu življenju, kot da ne bivdedela, v kakšnih težkih pogojih so morali živeti Primorci celih dvajset let. To napako je treba vsakakor popraviti. J. Menart

VELIKI CARUSO

Mar ni odveč govoriti o netočni interpretaciji resnične življenjske poti osebnosti, ki jo film prikazuje?

Metro-Goldwyn-Mayer ni izdelal avtentične biografije, oziroma resnične podobe glavne osebe, slavnega opernega pevca Enrica

OBRTNE IN INDUSTRIJSKE ŠOLE bodo sprejemale samo učence z osemletko

Ob članku »Enostranska izobrazba delavskega naraščaja v šolah«, ki ga je objavila »Borba« 1. junija v rubriki »Mnenja in poglede«, bi želel obrazložiti svoje mnenje o izobrazbi mladih delavcev.

Naše delavsko strokovno šolstvo zaostaja za splošnim razvojem. S to trditvijo menim, da morajo šole skrbeti tako za strokovno kot za splošno izobrazbo svojih učencev. Predvorna družba je vzgajala za naše tovarne dve vrsti ljudi: za fizično delo in za administrativno. V socialistični družbi z delavskim upravljanjem podjetij pa je to združeno v načelu; proizvajalec in upravljalec hkrati. Ali naše delavske strokovne šole usposabljujejo tak kader?

Od izobrazbe delavskega naraščaja je odvisno, ali bomo z njim pospeševali ali zavirali razvoj. Dosegli smo že mnogo razpravljali o tem, kaj je glavno: splošna izobrazba ali praktično delo. Trenutno težava, ki so silile na gospodarstvene organe, ki so jih bogato gospodarstva tudi sindikalna vodstva, da so zahtevali od naših šol samo dobre strokovne delavce, vse drugo pa je ostalo zanemarjeno. Nasprotno pa so nekateri vzgojitelji izključno za splošno izobrazbo. Rezultat je ta, da razmerje med teoretičnim in praktičnim potekom ni določeno. Pri reševanju teh vprašanj pogosto pozabljamo na perspektive nadaljnjega razvoja našega delavskega razreda, zaradi trenutnih potreb rešujemo te probleme le na pol, to pa je iz dneva v dan bolj škodljivo.

Naš delavski naraščaj se mora v šoli pripraviti na proizvodnjo in na upravljanje. Menim, da daje današnji razvoj proizvajalnih sil in sploh socializma pri nas realne možnosti, da se konkretno lotimo sprememb v sistemu šolstva in mu damo temeljno in večjo perspektivo, pri čemer izključujemo obratni značaj našega doseganega šolstva. Vse kaže, da je treba čas šolanja podaljšati, če hočemo vzgojiti takega delavca, ki ga bo zahtevala naša bližnja bodočnost. Samo v Srbiji končuje letos osemletko 38.000 učencev. Od teh bi jih moglo nadaljevati šolanje okrog 22.000, 11.000 pa jih bo šlo v gospodarstvo. To pomeni, da lahko izberemo za 16.000 učencev v gospodarstvu, kolikor jih potrebujemo kot delavski naraščaj, okrog 11.000 takih, ki so dokončali osemletko.

Zadnje čase so mnogo pisali in govorili o gospodarskem in gmotnem položaju ter o drugih vprašanjih naših najmlajših delavcev. Priznati je treba, da smo marsikaj pozitivno rešili. Mnogo zaslug za ureditev teh vprašanj imajo delavski sveti, kolektivni in organi oblasti. Seveda pa to še ni dovolj. Šolam in vsem drugim potrebam mladih delavcev je treba zagotoviti trdno mesto v naši družbi. Omenim naj samo zunanost in no-

tranjo ureditev naših šol in domov, da sploh ne govorim o ušnih pripomočkih, o času pouka itd. Družba mnogo bolje skrbi za druge šole kot za tiste, v katerih se vzgaja delavski naraščaj. Glede družbenih činiteljev, predvsem sindikatov, Ljudske mladine, javnih in kulturnih delavcev, ki delujejo v teh šolah, lahko ugotovimo, da smo si doslej premalom prizadevali in premalom skrbeli za vzgojo mladih delavcev. Za rešitev teh vprašanj bo potrebna izdatnejša družbena skrb in podpora. Simeon Zatezalo, član CK LM Srbije

Japonska razstava v Moderni galeriji

Jutri, v petek, 5. junija, bo v Malih dvorinah Moderne galerije v Ljubljani (vhod s Prešernove ceste), ob šestih zvečer odprta razstava del japonskega slikarja Tohusaija Sharaku. Osebnih vabil za to otvoritev Moderna galerija ne bo razpošiljala. Vsi vljudno vabljeni.

Obsodba nekulturnih pojavov v sarajevski Ljudski knjižnici

Sarajevo, 3. junija. — Stiri dni zapovrstvo so imeli v sarajevski Ljudski knjižnici sestanke, na katerih so žično razpravljali o nesoglasjih med ravnateljem in nameščenci te ustanove. Na teh sestankih so govorili le malo o težavah in pomanjkljivostih te kulturne in znanstvene ustanove, mnogo več pa o osebnih nesoglasjih med ravnateljem vojem Krečem in nameščencema v knjižnici, članoma Zdrženja književnikov Bosne in Hercegovine Dušanom Djurovičem in Rizom Ramičem, pa tudi o sporu ravnatelja z drugimi nameščenci zaradi nepravilnosti v poslovanju knjižnice.

Posvetovanje je jasno pokazalo, da ravnatelj v kulturnih in znanstvenih ustanovah prav tako kot v gospodarskih podjetjih ne morejo upravljati brez tesnega sodelovanja in podpore delovnega kolektiva, brez posvetovanja z ljudmi. — Razprava je postajala čedalje ostrjša, tako da je osnovna organizacija Zveze komunistov v knjižnici obsodila osebno napadanje in obračunavanje med sprtim ravnateljem in nameščenci.

Člani ZK so sprejeli nekaj koristnih sklepov. Po razgovoru z Društvom knjižničarjev Bosne in Hercegovine bo uprava Ljudske knjižnice izdelala osnutek predpisov o položaju in funkcijah knjižnice, predlagala ustanovitev knjižničnega sveta, ki naj se sestaja vsaj enkrat mesečno, sestanki nameščencev v posameznih podjetjih pa naj bodo vsaj 14 dni. Raza tega bodo sklicali sestanki članov Društva knjižničarjev, na katerem bodo načelno uredili pereče vprašanje Ljudske knjižnice.

ZNANSTVENI BILTEN Akademijskega sveta FLRJ

Pravkar je izšla prva številka Znanstvenega biltena Akademijskega sveta FLRJ. Njegov namen je, da kar najpolnejše informira svetovno javnost o razvoju, delu in uspehih naravoslovnih znanosti v Jugoslaviji. Pri tem naj bi obsegle naravoslovne znanosti tudi tehnične in medicinske vede, kolikor imajo splošen znanstveni značaj. Ker je bilten namenjen predvsem inozemski javnosti, so pisani članki v njem v glavnih svetovnih jezikih, to je v angleščini, francosščini, nemščini in ruščini. Glavni urednik Biltena je prof. A. Peterlin, v uredniških odborih pa so znanstveniki iz Beograda, Zagreba in Ljubljane. Uvodno besedo je napisal predsednik Akademijskega sveta FLRJ Sinisa Stanković, medtem ko so razne članke napisali vidni

predstavniki jugoslovanskega znanstvenega življenja.

Prispevke v Biltenu je mogoče razdeliti na šest skupin. V prvi so članki o organizaciji znanstvenega življenja, o razvoju posameznih panog znanosti, o posameznih pomembnih institutih in o svetovno znanih jugoslovanskih znanstvenikih. V drugi skupini bodo v obliki dopisov, poslanih uredništvu, objavljena kratka poročila o originalnih izsledkih, tretja skupina člankov bodo poročila o izvršenem znanstvenem delu, četrta poročila o znanstvenih publikacijah jugoslovanskih pisateljev, peta znanstvene bibliografije o posameznih strokah, v šesti pa bo naša znanstvena kronika, poročila o kongresih, o obiskih tujih znanstvenikov itd.

PHILIPPS OPPENHEIM VELIKA PREVARA

VSEBINA DOSEDANJH NADALJEVANJ:

V afriški džungli se prvokrat po dvajsetih letih srečata dva sošolca, angleški lovec na divje zveri Dominey in nemški oficir baron Leopold von Ragastein. Ze v šoli sta bila znana po izredni podobnosti. Zdaj sta še bolj podobna drug drugemu, le da je burno življenje Domineyja bolj izčrpal. Dominey čuti, da propada, in to pove von Ragasteinu, le-ta pa ga tolaži. Takoj po srečanju dobi von Ragastein, ki se mudi v Afriki v posebnem poslanstvu, neko naročilo in za tri dni izgine iz taborišča.

»Blebetal sem zelo mnogo neumnosti o sebi,« je rekel Dominey. »Zdaj pa mi vi kaj povejte o svoji karieri in svojem življenju v Nemčiji, preden ste prišli sem.«

Von Ragastein ni takoj odgovoril in med njima je plavala čudna tišina. Z nebesa je vsak hip padala zvezda. Rdeči lunin srp se je dvignil nekoliko više nad gore. Bilo je, ko da se tišina grmičevja, najskrivnostnejša med vsemi tišinami, polagoma polni z brezglasnim hrepenenjem. Kmalu so se jele oglašati okrog njihju živali, plazeč se čedalje bliže k ognju, ki je gorel na robu odprtega prostora.

»Prijatelj,« je spregovoril naposled von Ragastein, govoreč ko človek, ki je dolgo napeto razmišljal, »pripovedovali ste mi o Nemčiji, o moji domovini. Morda ste mislili, da me ni privedla v te divje kraje samo dolžnost. Tudi jaz sem preživel tragedijo.«

Domineyev naglo pobudo k sočutju je zadušila ostra, malone groba rezerviranost v vedenju njegovega sobesednika. Njegove besede so zvenele, ko da se trgajo iz njegovega grla. Na njegovem

negibnem obrazu ob spominu na dogodek v minulosti ni bilo niti najmanjšega sledu nežnosti ali žalosti.

»Od dneva, ko so me izgnali,« je nadaljeval, »moja usta niso spregovorila o tem niti besede. To, kar me je nocoj prevzelo, ni slabost, marveč želja, da se uklonim nenavadnemu prstu naključja. Vi in jaz, sošolca in prijatelja z univerze, sva se, čeprav sinova raznih dežel, srečala tu v divjini, vsak izmed naju s spono na duši. Jaz vam bom pripovedoval, kaj se je pripetilo meni, vi pa mi boste pripovedovali o svojem življenju.«

»Jaz ne morem,« je vzdihnil Dominey.

»Pa vendar boste!« se je jasil oster odgovor.

»Najprej poslušajte vi mene.« V medsebojnem pripovedovanju je minila ura, potem pa so glasovi dveh ljudi utihnili. S pojemanjem ognja je tudi tuljenje

zverl pojemalo in rahlo, melanholično valovanje vetriča se je prebijalo skozi grmičje in gubalo površino reke. Von Ragastein je prvi premagal že zamaknjenosti podobno tišino. Vstal je, odšel v kolibo in se kmalu vrnil z dvema čašama. Eno je postavil na naslonjalo gostovega stola.

»Nocoj bom prekršil nekaj, kar je postalo v mojem življenju pravilo,« je rekel. »Pil bom whisky s sodo. Pil bom na zdravje tistih novih stvari, ki se lahko pripete vsakemu izmed naju.«

»Mar opuščate svoj posel tu?« je vprašal Dominey radovedno. »Jaz sem delec velikega stroja,« je odgovoril von Ragastein, izogibajoč se neposrednemu odgovoru. »Moja dolžnost je samo ubogati.«

Drget gneva je spačil Domineyjev obraz in za hip zazvenel v njegovem glasu.

»Mar ste zadovoljni s tem, da boste tako živeli in umrli?« je vprašal. »Mar se ne želite vrniti tja, kjer bo drugo sonce segrelo vaše srce in prešinjalo vaše žile? Ta preprosti svet je privlačen na svoj način, ni pa človeški. To ni življenje za ljudi. Nama manjkajo ulice, von Ragastein, vam in meni. Pogrešava plimo ljudi, ki bi tekla okrog naju, ropot koles in mrmranje človeških glasov. Te preklete divje zveri! Če ostanem še dolgo v tej deželi, bom začel hoditi po vseh štirih.«

»Preveč ste podvrženi vplivu okolja,« je pripomnil njegov tovariš. »V mestnem življenju bi postali sanjač.«

»Ni mesta, ne civilizirane dežele na svetu, ki bi me hotela sprejeti za svojega,« je vzdihnil Dominey. »Nikoli ne bi našel v sebi poguma, da bi pogledal morebitnim dogodkom v oči.« Von Ragastein je vstal. Nerazločni obrisi njegove vzravnane

V S E G A P O M A L E M Z A V S E

Ladjedelnice

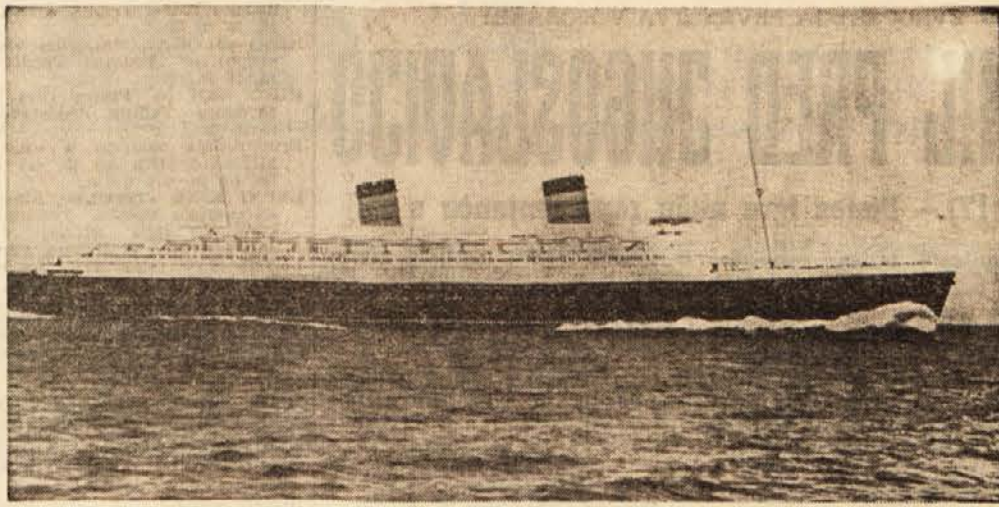
delaio s polno paro

Ko je nedavno nastal požar na dveh velikih potniških ladjah »Empress of Canada« in »Queen Elizabeth«, so se začeli ljudje spet zanimati za ta dva orjaka pomorskega prometa. Velik napredek letalstva, čedalje večje število potnikov, ki potujejo čez morje z letali, nikakor ni moglo zmanjšati pomena velikih modernih potniških ladij. Vzlic udobnim potniškim in orjaškim tovornim letalom se ladijski pomorski promet še zmeraj razvija. Zlasti tovrstnega prometa si brez ladij ne moremo misliti.

Po prvi, še bolj pa po drugi svetovni vojni, je ladijskega prostora zelo primanjlovalo, ker se je mnogo ladij potopilo. Ladjedelnice vseh držav so začele ta-

koj po obeh vojnah s polno paro obratovati. Povpraševanje po novih ladjah je od leta do leta večje. Nevarnost, da bi se ladje potopile, pa je čedalje manjša. Malo je že ladij, ki ne bi imele radar-skih, radijskih in drugih varnostnih naprav. Po morjih vozijo zdaj pravi jekleni orjaki, dolgi nad 200 in široki 25 do 30 m, z motorji po 20.000—30.000 Ks. Meja graditve velikih ladij pa nikakor še ni dosežena. Za veliko ladjo porabijo več deset tisoč ton jekla, več sto kilometrov kabla in žičnih napeljav, na tisoče kvadratnih metrov stekla in na tisoče ton drugih gradbenih potrebščin. Lani 31. decembra je znašala tonaža ladij, ki jih grade ladjedelnice vsega sveta, razen SZ in satelitskih držav, 6.119.000 ton. Lani so gradile ladjedelnice 1179 novih ladij, predlanskim pa 1212 s 5.494.000 brt. Dobra polovica novih ladij odpade na cisterne. Največ ladijskih cistern, namreč 451 s 6.471.000 brt imajo

Motil bi se, kdor bi si mislil, da so ladijske cisterne umazane. Nasprotno, čiste in snažne vozijo po morjih. Ladjedelnice pa grade čedalje več kombiniranih potniških in tovornih ladij, ki po udobnosti in hitrosti prav nič ne zaostajajo za modernimi potniškimi. Pa tudi čisto potniških ladij grade čedalje več. Ni dolgo tega, ko smo v tujem tisku brali poročilo o prvi vožnji velike, 30.000 tonske potniške ladje »Andrea Doria«. Na njej je prostora za 1830 potnikov. Zmogljivost njenih motorjev znaša kakih 50.000 Ks,

Potniška oceanska ladja Queen Mary

tako da odpade na vsakega potnika približno 27 Ks. To ladjo bi lahko primerjali z devetnadstropnim luksuznim hotelom.

V začetku smo omenili požar na ladji »Queen Elizabeth«. Nastal je v suhem doku in šlo je najbrž za sabotažo. Požari na moderni ladji so sicer zelo redki, ker so opremljene s posebnimi gasilnimi napravami, ki ogenj takoj pogase. Zločinci pa so požarne naprave najbrž izključili. »Queen Elizabeth« z 81.000 brt in

»Queen Mary« s 85.000 brt sta med velikimi ladjami prava orjaka. Med vojno je lahko takšna ladja prepeljala čez morje celo divizijo 15.000 mož. V vsako izmed njih so vgradili 50.000 ton jekla in železa. Motorji takšne ladje imajo po 200.000 Ks. Za tolikšno pogonsko silo bi potrebovali približno 50 najmodernejših lokomotiv. V pihih treh dneh prevozi takšna ladja 400 km dolgo pot iz New Yorka v Anglijo. Njeno sidro tehta 16.000 kg. Hla-

dilne naprave imajo kakih 1700 kubičnih metrov prostornine. Na eni vožnji porabi ladja za prehrano potnikov in posadke med drugim 25.000 kg mesa, 6000 kg rib, 176.000 jajc in 1800 kg sira. Samo kakih 80.000 električnih žarnic na krovu porabi skupaj z električnimi stroji toliko toka, kakor mesto, ki šteje 150.000 prebivalcev. Glavni dimnik takšne ladje je tako velik, da bi lahko v njem stale več trije velike lokomotive.

New Orleans ob izlivu reke Mississippi je svetovno mesto evropsko-ameriškega kova

Minili so časi, ko marsikateri Američan o New Orleansu v državi Louisiana ni vedel drugega, razen da je to mesto ob izlivu reke Mississippi, v Mehikem zalivu. Časi zapuščenosti in pozabljenosti, ko sta Sever in Srednji zahod skupaj z Jugom z vsem svojim naravnim bogastvom in duhovnimi tradicijami propadala, so tudi minili. Zdaj govore o New Orleansu samo še mimogrede kot o mestu, kjer sta bila rojena jazz in coctail in od koder sta nastopila zmagoslavno pot po svetu. Zdaj je New Orleans po mestnem področju tretje največje mesto ZDA, drugo največje ameriško pristanišče, ter ena najpomembnejših industrijskih in poslovnih središč, neločljiv sestavni del ameriškega gospodarstva in sploh vsega življenja ZDA.

Minili so tudi časi, ko je bogati Sever vlekel za seboj revni Jug. Zdaj gre brez Juga, brez pristanišča New Orleansa pa ne več. V zadnjih desetih, petnajstih letih je nastopil tu preokret,

ki ga ni več mogoče potisniti nazaj. Pozabljeni Jug, zanemarjeno veliko mesto ob reki Mississippi hitro napreduje in vlečeta za seboj gospodarstvo ostale Amerike. Jug, zlasti pa velikansko pristanišče New Orleansa, je postalo za Američane nepogrešljivo.

Ko je Napoleon leta 1803 mesto in vse področje Louisiane prodal Združenim državam Amerike za 15.000.000 dolarjev, je bila to kaj lepa kupnina za velik kos močvirja. Zdaj načrpajo v tej ameriški državi za 15.000.000 dolarjev nafte v desetih dneh. New Orleans nima primere samo v Ameriki, marveč tudi ne drugod na svetu. Nima primere po bogastvu svoje žive minulosti, niti po bogastvu prihodnosti. To mesto ima za seboj več kakor katero koli drugo mesto v ZDA. Vendar ima človek v njem občutek, da se življenje v njem šele začenja.

Ena najširših in najlepših ulic je Canal Street v New Orleansu. Prvotno je bil speljan po sredini te ceste v pristanišče kanal, ki je mesto večkrat obvaroval hudih poplav. Na obeh straneh kanala sta bili speljani cesti. Potlej so kanal zasuli in Street se je spreminil v živahno cesto, ki je nekoliko širša od pariškega Champs-Elysees. Ta cesta je zvečer in ponoči po vsej dolžini eno samo svetlobno morje. Takšni prizori so celo v Ameriki redki.

Skratka, ob izlivu reke Mississippi se razprostira svetovno mesto evropsko-ameriškega kova, ki mu ni para na svetu. New Orleans ni ameriško, pa tudi ne evropsko mesto. To je mešanica starih tradicij in novega mesta z vsemi pridobitvami naše dobe. Ima svojo zgodovino, ki živi naprej. Kaj takšnega človek nikjer drugod v Ameriki ne vidi. Raz-

košje in sijaj v Mehikem zalivu ima na sebi nekaj, česar nervozni nevrotični Broadway nima in ne more pridobiti: naravni način življenja, širokopoteznost, mikavost, za vsem tem pa velikansko potencialno in dejansko moč.

Ob spodnjem toku Mississippija, med Nouvelle Orleansom in Baton Rougeem se še razprostirajo prastara močvirja s svojevrstnimi sivimi odmrliimi debli louisianske cedre, raz katerih vise odmrle, sivemu prozornemu pajčolanu podobne ovijalke. Za temi naravnimi zastori zgodovine pa se kopiči velikanska gospodarska sila — svetovno mesto, ki je celo v Ameriki malone neznano, ki je v vsakem svojem utripu svetovno mesto s prepletanim življenjem treh kontinentov in kultur: Evrope, ZDA in latinsko-ameriškega kontinenta. Tako ima vzdruže, zrak, včasih dušljiv in so-paren, kakor pred nevihto, tropično vroč, na sebi nekaj neopredeljivo opojnega, kakor more imeti le svetovno mesto v pravem pomenu besede. Človek ima občutek: tu je vse možno, kajti tu so si segli v roke deli sveta v resničnem občutku sreče.

Črn sneg na Aliaski

Ko so turisti v pogorju Circe City na Aljaski prvokrat zagledali črn sneg, so prvi hip mislili, da gre za optično prevaro. Kmalu pa se je pokazalo, da imajo pred seboj pravi sneg, katerega prvotna bela barva se je spremenila. Naravoslovci so se zanimali za ta čudni pojav in prišli do presenetljivega spoznanja, da je treba črno barvo snega pripisati drobnim črnim črvičkom, ki so se v njem vgnezdili. Na gorskih grebenih je na milijarde teh malone mikroskopsko majhnih živalic. Črvički žive v

MALI LEKSIKON

Kakšna filozofska smer je pragmatizem?

Kaj sta imela v življenju skupnega Shakespeare in Cervantes?

Kdo je bil prvi profesor filozofije na beograjski Visoki šoli?

Ali je Afrika bogata celina?

Kaj je saliniteta in od česa je odvisna?

Odgovori:

Pragmatizem je reakcionarna buržoazna filozofska smer, nastala v dobi imperializma. Njena neposredni predhodnik je ameriški filozof Charles Pears, njegov pravi ustanovitelj pa tudi ameriški filozof William James. Za pragmatizem je značilen njegov nauk o resnici. Po tem nauku je resnična sleherna ideja, sodba ali stališče, ki se v praksi pokaže kot koristno, uspešno. Pragmatisti popolnoma istovetijo resničnost s praktično koristnostjo. Reči, da je nekaj koristno, ker je resnično, ali resnično, ker je koristno, je za pragmatike vseno. Tako je pragmatizem, ko enostransko napihuje in poslopuje vlogo prakse v spoznavanju, popolnoma zavrgel sleherni pomen svoje teoretične strani, popolnoma ignoriral dejstvo, da naše spoznavanje, ki ima za svojo vsebino in izvor samo napredno in revolucionarno prakso, ne pa trenutne koristi, lahko resničen samo toliko, kolikor se v njem subjektivno natančno zrcali objektivna stvarnost.

Največji angleški dramski pisatelj William Shakespeare in največji španski dramski pisatelj Miguel Cervantes sta umrla istega leta, namreč leta 1616. Oba sta bila iz revnih družin. Shakespeare je v mladih letih služil pri gledališču. Cervantesov oče je bil reven plemeč. Cervantes sam pa ni bil uradnik kakor Shakespeare. Oba sta ustvarila znamenita dela: Shakespeare Otella, Romea in Julijo, Kralja Leara, Hamleta itd., Cervantes pa Don Kihota in še mnoga druga dela.

Konec leta 1839 je bil Konstantin Branković imenovan na Liceju (ki je bil l. 1865 preosnovan v Veliko šolo) za profesor filozofije. Dva meseca prej je ob pomankanju strokovnega predavatelja predaval filozofijo Isidor Stojanović, profesor zgodovine. Branković je bil doma iz Novega Sada (1814). Doštudiral je filozofijo v Segedinu, pravo pa v Budimpešti. Za l. 1837 je prišel v Srbijo. Po svoji filozofski orientaciji je pripadal kantovski smeri. Svoji filozofski deli »Osnovno filozofijo« (l. 1846) in »Logiko« (1851) je napisal po istoimenskih delih nemškega kantovca Wilhelma Kruga. Branković je predaval filozofijo na Veliki šoli do svoje smrti (1865).

Afrika je celina z mnogimi naravnimi bogastvi. V njej nahajamo demante, zlato, uran, železo, baker, boksit, vanadij, premog, kavčuk, oljne palme in bombž. Po njenih pašnikih se pasu številne črede. V Afriki pridelujejo vse vrste živil. Med drugim je tudi bogata s surovinami za industrijo margarine in kakaa.

Znano je, da dobivamo kuhinjsko sol iz morske vode. Odostek soli v kilogramu morske vode označuje njeno saliniteto. V morski vodi znaša saliniteta povprečno 35 gr na kilogram. Vetrovi in močno izhlapevanje saliniteto povečajo, obilna zračna vlaga in dotok rečne vode pa jo zmanjšata. Zato se v tropičnih morjih saliniteta zaradi močnega izhlapevanja poveča. Tako na primer je v Perzijskem zalivu v kilogramu morske vode 39 gr, v Rdečem morju pa 41 gr soli. V Črnem morju saliniteta zaradi velikega dotoka sladke rečne vode pade do 20 g na kilogram. V Jadranskem morju doseže količina soli na kilogram vode do 38 gr, ker je izhlapevanje v tem morju dokaj močno.

ANGLEŠKI JUNAK ZRAKA

Ljudje, ki so se nedavno izprehajali po bregu Temze v Londonu, so videli zelo razburljiv prizor. Majhno športno letalo je letelo nad Temzo pod dvanajstim mostovi. Že prej so nekateri angleški piloti leteli pod enim ali dvema mostoma, da bi pa bil kdo tako drzen, da bi letel kar pod dvanajstim, se v zgodovini letalstva še ni pripetilo. Celotna policija, ki so drznega pilota pozneje legitimirali, so govorili z njim zelo spošljivo.

Bil je zadnji polet 65 let starega pionirja letalstva, angleškega junaka zrakra Christophora Drapera. Obubožani major je 15

mesecev zbiral denar, da se je nabralo 5 funtov in da si je lahko izposodil športno letalo. Se enkrat je hotel leteti in pokazati, kaj zna. »Vem,« je dejal po poletu, »da se ne bom več smel dvigniti v zračne višave, vendar pa sem zadovoljen.« Drzni pilot pa bo moral plačati 200 funtov denarne globe, ker ni prosil za dovoljenje, da bi smel leteti pod mostovi. Dovoljenja mu najbrž sploh ne bi dali. Upa pa, da ga bodo sedaj, ko je dokazal, da je še zmeraj čil in drzen, kjerkoli zaposlili. V Angliji je Draper znan. Kot pilot se je odlikoval že v prvi svetovni vojni, ko si je pridobil vzdevek »Divji major«.

Eden največjih mostov na svetu je zgrajen čez reko Mississippi pri Fort-Madisonu v ZDA

postave so bili nekam veličastni. Kazalo je, da se dviga nad človeka, počivajočega na stolu pod njim.

»Izpijte svoj whisky na zdravje najinega bodočega srečanja, prijatelj iz mojih šolskih dni,« je rekel. »Jutri, preden se prebudite, odidem.«

»Kaj tako krmau?«

»Da. Do jutri večer moram biti na drugi strani gora. Posloviti se morava.«

Dominey se je užalostil in postal malone vznesen. Iznemada je začutil strašno sovraštvo do samote.

»Saj moram tudi jaz odpotovati na zahod,« je vzkliknil, »ali na vzhod ali na sever, vseeno.« Ni posebno važno, kam. Kaj ne mogla potovati skupaj?«

Von Ragastein je odkimal z glavo.

»Jaz potujem uradno in moram potovati sam,« je odgovoril.

»Kar se tiče vas, bodo to taborišče jutri podrl, toda dali vam bodo spremstvo in vas napotili tja, kamor boste hoteli. To je žal vse, kar se lahko storim za vas. Morava se ločiti.«

»Nočem se vam vsiljevati,« je rekel Dominey malo trpko.

»Vendar pa mi je žal, da sva se srečala tako, prav tu, daleč od stranpoti življenja, da bi se samo pozdravila, potlej pa ločila. Do grla sem sit zamorcev in divjih zveri.«

»To je usoda,« je rekel von Ragastein. »Tja, kamor sem namenjen, moram odpotovati sam. Bodite srečni, dragi prijatelj! Popljava še eno čašo in nazdraviva tako, kakor sva nazdravljala zadnjo noč v vaših sobah v Magdalenskem collegeu. Spomnite se listega študenta sanskrita, ki nama je prevedel tole staro zdravico: Naj vsak izmed nas najde, kar išče.« Hoditi morava za svojo zvezdo.«

Dominey se je nekam grenko nasmehnil. Pokazal je na luč, ki se je nestanovitno svetlikala v grmičju.

»Moja usoda,« je zamrmral brezbrizno, »kaže tja, v močvirje!«

Cez nekaj minut se je Dominey vrgel na posteljo. Čutil je čudno močno in nerazložljivo voljo, da bi spal. Von Ragastein, ki je bil prišel, da bi mu želel lahko noč, ga je nekaj časa napeto gledal. Zadovoljen, da njegov gost tako trdno spi, se je obrnil in skozi viseči zastor iz suhe trave odšel v sosedno kolibo, kjer ga je čakal še zmeraj popolnoma oblečeni zdravnik. Tihota začela govoriti nemški. Von Ragastein je bil izgubil nekaj svojega nepokolebljivega miru.

»Ali se razvija vse po mojih napotkih?« je vprašal.

»Vse, ekselencal! Dečki so pripravili tovore, kurir pa je odšel v Wadihuan, da pripravi konje.«

»All vedo vsi, da želim odriniti navsezgodaj?«

»Vse bo pripravljeno, ekselencal.«

Von Ragastein je položil roko na zdravnikovo ramo.

»Pojdiva ven, Schmidt,« je rekel. »Moram vas seznaniti z nekim svojim načrtom.«

Sedla sta v dolge pletene stole. Zdravnik je napeto čakal, kaj mu bo povedal. Von Ragastein je obrnil glavo in prisluhnil. Iz Domineyjeve kolibe je bilo slišati globoko in pravilno dihanje.

»Velik načrt imam, Schmidt,« je nadaljeval von Ragastein. »Ali veste, kakšne napotke sem dobil iz Berlina?«

»Vaša ekselencal mi o tem ni mnogo pravila,« je odgovoril zdravnik.

»Blizu se veliki dan! je dejal von Ragastein, in glas mu je razburjeno drhtel. Za hip je zamišljeno umolknil, potem pa nadaljeval: »Cas je določen. Določen je celo mesec, ko bomo začeli.«

Mene pošiljajo od tod, da zavzamem mesto, za katero so me do- ločili. Ali veste, za katero mesto gre? Ali veste, zakaj so me poslali v angleško šolo in v college?«

»Lahko domnevam.«

»Zdaj odidem in se naselim v Angliji. Tam me čaka posebno poslanstvo. Tam naj bi me imeli za Angleža. Moji bistro- umnosti so prepustili, kako bom to napravil. Cujte, Schmidt, prišel sem na veliko idejo.«

Zdravnik si je prižgal cigaro.

»Poslušam vas, ekselencal!«

Von Ragastein je vstal. Ker mu ni zadostovalo, da je slišal pravilno dihanje, je stopil k vratom kolibe in se ozrl na spečega Domineyja. Potem pa se je vrnil.

»Ali je nekaj, kar nočete, da bi Anglež slisal?«

»Da.«

»Saj govoriva nemški.«

»Tuji jeziki so edina stvar, ki jo ta človek zna,« se je glasil previden odgovor. »Nemški govori enako gladko kakor vi ali jaz. Toda to zdaj ni važno. On spi in bo sral v whisky sem mu natesel uspavalnega praška.«

»Aha!« je menil zdravnik.

Sport in telesna vzgoja

TRETTJA ZMAGA V FINALU EVROPSKEGA PRVENSTVA V KOŠARKI

TUDI EGIPT KLONIL PRED JUGOSLAVIJO

Jugoslavija : Egipt 58:39 (23:17) - Danes igra naša reprezentanca s SZ

Moskva, 3. junija. - V predzadnjem kolu evropskega prvenstva v košarki je naša moštvo igralo z Egiptom. Z zelo dobro igro so si naši igralci priborili še eno pomembno zmago. Egipčane so premagali z rezultatom 58:39 (23:17).

To je tretja zmaga naših košarkarjev v finalnem tekmu. Po zmagi nad Češkoslovaško in Italijo so premagali tudi Egipt, ki uživa v evropskem košarkarskem sportu velik ugled. Egipčani so doslej že večkrat premagali mošne reprezentance evropskih držav. V Kajru pa so leta 1951 osvojili tudi evropsko prvenstvo. Sovjetska zveza je premagala Izrael z rezultatom 75:25. Češkoslovaška Italijo 48:39 (25:22). V tekmi za plasman od 9. do 17. mesta je Romunija premagala Dansko z rezultatom 80:53 (44:20).

ca (Zagorje) z 39:34 (12:15). - Rezultat ostalih tekem: Svoboda:Litija 67:22, Proletarec:Litija 51:23.

KOSARKARJI BSK BODO IGRALI V ITALIJI

Košarkarska ekipa BSK bo gostovala 13. in 14. junija v Padovi na mednarodnem turnirju, ki se ga bodo udeležila moštva Borlettia, BSK, nekva ameriška in domača ekipa.

NAMIZNI TENIS

Harangozo in Dolinar gresta v Južno Ameriko

Beograd. - Te dni se je Namiznoteniška zveza Jugoslavije dokončno pogodila za turneje naših igralcev Harangoza in Dolinarja po Južni Ameriki. Odpotovanja bosta sredi junija in igrala vrsto tekem. Turneja bo trajala 45 dni. To bo prva pot jugoslovanskih namiznoteniških igralcev v Južni Ameriki.

Svoboda : Proletarec 39:34

Včeraj je bila odigrana prvenstvena košarkarska tekma za naslov prvaka. Zastava prvaka spomladanske republike »Če-lige. Z nekoliko boljšo igro je Svoboda iz Trbovelj premagala Proletar-

DANES NA BLEDU SAHOVSKI DVOBOJ

Jugoslavija : Italija

Danes bo na Bledu slovesna otvoritev dvoekipnega dvoboja na desetak desek med sahovskima reprezentancama Jugoslavije in Italije. Italijanski reprezentanco je sprejel na meji dr. Trifuonović, na Bledu pa jih bo v imenu SAHove zveze Jugoslavije pozdravil tajnik Majdan Pašić. Pred dvema letoma so Jugoslovani v Benetkah premagali italijansko

moštvo s 14,5:5,5. Razen tega pa so sodelovali v tem času tudi na raznih drugih italijanskih tekmovanjih. Italijanski sprejeli so Jugoslovane vedno priščno sprejeli. Da bi okrepili sahovske vezi so Italijani povabili dvoje jugoslovanskih mojstrov na mednarodni turnir, ki bo julija v San Benedetto del Tronto. Jugoslovansko moštvo bo nastopilo brez vele mojstra Gligorića in tudi brez mladih mojstrov Matanovića, Ivkova in Djuraševića. V jugoslovanskem moštvo bodo igrali: dr. Trifuonović, Federer, Pirc, Rahar, Milič, Udovič, dr. Nedeljković, ing. Vidmar ml., Andrić in Puc, Karaklačić (rezerva). V italijanskem moštvo nastopajo: internacionalni mojstra Sabados in dr. Paoli, mojstri Porecca, Primavera, Giustolizzi, Nestler, Norcia, Cala, Sialdi in Scalfarelli. Ni še znan vrstni red italijanske moštva. Prvo kolo bodo igrali danes, drugo v petek. Nedokončane partije bodo nadaljevali v soboto dopoldne.

Delavsko tekmovanje v Piranu

V dneh 31. maja, 1. in 2. junija je bilo v Piranu zaključeno tekmovanje delavskih moštov za prvenstvo Slovenije. V prvenstvu je sodelovalo 12 petlanskih ekip. Po izredno napornih partijah je zmagovalo moštvo državnega sekretariata za notranje zadeve. Drugo je bilo moštvo Železarnice Jesenice, 3. delavsko železnikiški vozil, Maribor, 4. mariborska tiskarna, 5. sindikalna reprezentanca Koprna, 6. splošno stavbeno podjetje »Beton« Celje, 7. rudnik Trbovelj, 8. direkcija PTT, Ljubljana, 9. tekstilna tovarna Prebold, 10. tovarna »Iskra«, Kranj, 11. tovarna dušika, Ruske, 12. tovarna upravnega pohišva Duplice. Zmagovalci je prejel prehodni pokal.

»Turnir slovenskih mest«

Sahovska zveza Slovenije in odbor za ljubljanski festival pripravljata turnir slovenskih mest, ki bo julijani 4. in 5. junija. Število članov posamezne reprezentance še ni znano. Turnir bo edinstven primer v jugoslovanski sahovski zgodovini.

DANES IN JUTRI KINO

KINO »UNION«: Amer. barvni film »Veliki Caruso«. Tednik. Predstave ob 16, 18,15 in 20.30.
KINO »KOMUNA«: Ital. film »Bagdadski kralj«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20.
KINO »SLOGA«: Ital. film »Jutri bo prepozno«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20.
KINO »SOCA«: Franc. film »Frizer za dame«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20.
Prodaja vstopnic v vseh štirih kinematografih od 10. do 11. ure ter od 15. ure dalje.
LETNI KINO »TIVOLI«: Amer. film »Hrepenja vdova«. Tednik. Predstava ob 20.30. Prodaja vstopnic eno uro pred pričetkom predstave.
LETNI KINO »BEZIGRADA«: Francoski film »Praznik«. Tednik. Predstava ob 20.30. Prodaja vstopnic eno uro pred pričetkom predstave.
KINO »TRIGLAVA«: Amer. film »Vrinitev«. Tednik. Predstave ob 18 in 20. Prodaja vstopnic od 17. dalje.
KINO »SISKA«: Nemški film »Katica«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15. dalje.
CELJE »UNION«: Amer. film »Pohod v džungli«.
CELJE »DOM«: Italijanska barvna risanka »Bagdadski rož«. BLED: Nemški film »Glas drugega«. KAMNIK: Italij. film »Nočni taks«. VEČICE: Italij. film »Sanjala sem o raj«. DOMŽALE: Jugoslov. film »Frosina«. RADOVLJICA: Amer. film »Bojeviti O'Flynn«.

GLEDALIŠČA

DRAMA - LJUBLJANA
Cetrtek, 4. junija ob 19.30: Cajkovski-Buhova: Baletna Pantomima »Alenčica in lutka«. Prireditev pionirskega odreda »Oton Zupančič« osnovne šole na Vrtaču. - Ob 20: Križar: V agoniji. Abonma red A. V proslavo 60-letnice Miroslava Krleža. (Lavra - Sava Severjeva).
Petek, 5. junija ob 19.30: Shaw: Pygmalion. Abonma red Petek (popoldanski). (Režiserji: Vlad. Skrbinšek - Ob 20: M. Bor: Kolesa teme. Abonma red S (dramski). (Camernik - Stane Potokar) - Ob 20: Racine: Britanik. Abonma red G (v Operi).

OPERA

Cetrtek, 4. junija ob 20: Puccini: Madame Butterfly. Abonma red C.
Petek, 5. junija ob 20: Racine: Britanik. Abonma red G (dramski predstava).
Sobota, 6. junija ob 20: Puccini: Madame Butterfly. Abonma red E.
Nedelja, 7. junija ob 20: Verdi: Rigoletto. Izven in za podeljeval.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Cetrtek, 4. junija ob 20: Aristofanes: Lisistrata. Abonma red Cetrtek. - Vstopnice so tudi v prodaji. Mladini ni primerno.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE

Ljubljana, Mestni dom
Sobota, 6. junija ob 20: Hašek-Reimann: Dobri vojak Svejk.
Nedelja, 7. junija ob 20: Hašek-Reimann: Dobri vojak Svejk.

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE

Marionete
Lestviki trg (Sentjakobski)
Cetrtek, 4. junija ob 18.00: »Zogica Marogica«. Zaključena predstava za osnovno šolo Crnuče.
Ob 15: Malik: »Zogica Marogica«. Zaključena predstava za osnovni šoli Hinje in Trata-Gorenja vas.
Petek, 5. junija ob 15: Tauffer-Novy: »Moja in živali«. Zaključena predstava za osnovno šolo Brdo-St. Vid in gimnazijo Zelezniki.
Ob 16.30: Pengov Simončič: »Zlata ribica«. Zaključena predstava za osnovni šoli Brezovica in Dobrna ter gimnazijo Zelezniki.

RADIO

RADIO LJUBLJANA

SPORED ZA ČETRTEK
Poročila: 5.30, 6.30, 12.30, 15.00, 17.00, 19.30 in 22.00.

5.30-7.30 Dobro jutro, dragi poslušalci - vmes ob 5.10 jutranja telovadba - 6.00 Jutranja telovadba - ponov. - 7.00 Radijski koledar - 12.00 Opoldanski koncert - 12.45 Zabavna glasba - 13.00 Odgovarjamo na vprašanja pionirjev - 13.15 Slovenski skladatelji naši mladini - 13.45 68. lekcija tečajja francoskega jezika - ponovitev - 14.00 Odlomki iz znanih oper in baletov - vmes ob 14.30 Radijske reklame - 15.15 Od melodije do melodije - 16.00 Oddaja za žene - Ob tednu matere in otroka - 16.10 Popoldanski simfonični koncert - 17.10 Pester spored lahke in zabavne glasbe - 17.50 Partizanski spomini - Obisk v muzeju NOB - 18.00 Igra kodba na pihalu JLA - 18.20 Ciklus predavateljev iz literarne zgodovine - Bojan Stih: Prežihov Voranc - 18.40 Igor Stravinski: Capriccio za klavir in orkester - 19.00 Radijske reklame - 19.10 Zabavna glasba - 19.30 Radijski dnevnik in objave - 20.00 Obišča Potočnika do Emilia Adamiča - spored slovenskih zborovskih skladb in samosplojev - 20.50 Domače aktualnosti - 21.00 Podoba skladatelja Fridericha Delusa (glasbena oddaja s komentarjem) - 22.15-23.00 Plesna glasba - sodelujeta: Plesni orkester Radia Ljubljana in Ljubljanski plesni sekstez.

23.00-24.00 Oddaja Radia Jugoslavija za tujino na valu 327,1 m (prenos iz Zagreba).

Dnevni spored za petek, dne 5. junija
5.00-7.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! - vmes ob 5.10-5.20 Jutranja telovadba - 5.30-5.40 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled tiska - 6.00-6.10 Jutranja telovadba - 6.30-6.40 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objava dnevnega sporeda - 7.00-7.05 Radijski koledar - 7.10-7.20 Radijske reklame - 12.00 Valčki v izvedbi velikih simfoničnih orkestror - 12.30 Napoved časa, poročila, pregled dnevnega sporeda in objave - 12.45 Javna oddaja Radia Ljubljana za delovni kolidaj usmerjene v Sočanju - 13.45 68. lekcija tečajja angleškega jezika - ponovitev - 14.00 Zabavna melodije - 14.30 Radijske reklame - 14.40 S pesmijo in plesom po Jugoslaviji - vmes ob 15.00-15.15 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objave - 15.45 Radijska univerza - Franjo Baš: Pokrajinski muzej - 16.00 Popoldanski koncert sodobne glasbe - 17.00 Napoved časa in poročila - 17.10 Francoske popevke -

NAROČNIKI »LJUDSKE PRAVICE - BORBE« zavarovani od 1. junija 1953 dalje

Kot smo poročali, je uprava »Ljudske pravice - Borbe« podpisala z DOZ zavarovalno pogodbo (polico), na osnovi katere so vsi naročniki našega lista od 1. junija dalje zavarovani proti posledicam telesnih poškodb, in sicer:
a) za primer smrti zaradi nezgode na 40.000 din;
b) za primer trajne nesposobnosti za delo na 80.000 din;
c) za primer delne invalidnosti na toliko odstotkov od 80.000 din, kolikor znaša zdravniško ugotovljena stopnja delne, toda trajne nezmožnosti za delo.

Kdo je upravičen do tega zavarovanja?

1. Nezgodno zavarovanje velja za vse tiste naročnike, ki so vpisani v kartoteko naših naročnikov in redno plačujejo naročnino. Za redno plačevanje velja, če je naročnina za tekoči mesec poravnana najkasneje do 15. v mesecu. V primeru nezgode v času od 1. do 15. v mesecu je za izplačilo zavarovalnine merodajna ugotovitev, da je naročnik poravnal naročnino za pretekli mesec. Če pa je nastal nezgodni primer v času od 16. do zadnjega v mesecu, je naročnik upravičen na izplačilo zavarovalnine le tedaj, če je poravnal naročnino do 15. v mesecu, ko se je nezgoda pripetila.

2. Če je naročnik lista podjetje, ustanova, organizacija itd., velja zavarovanje le tedaj, če je naročnik predhodno pisмено sporočil ime in priimek, poklic in bivališče tiste osebe, za katero naj zavarovanje velja. Podjetja, ustanove itd. imajo pravico prijaviti toliko oseb za zavarovanje, na kolikor izvodov lista so naročeni.

3. Za vse dosedanje naročnike se prične zavarovanje 1. junija ob 24. uri, za vsakega novega naročnika pa ob 24. uri tistega dne, ko je bil vpisan v kartoteko naročnikov, oziroma ko je bilo njegovo plačilo naročnine knjiženo v blagajniški dnevnik pri upravi časopisa; pri zunanjih novih naročnikih se prične jamstvo ob 24. uri tistega dne, ko je vplačal naročnino na pošti po nakaznici ali poštini položnici.

Kako prijavljamo nezgodne primere?

O nastali nezgodi mora zavarovanec (naš naročnik) obvestiti upravo lista najpozneje v 15 dneh po nezgodi. Če prijava ni storjena niti v enem letu od dne nezgode, izgubi zavarovanec pravico do odškodnine.

Prijava nezgodnega primera mora vsebovati vse potrebne podatke, zlasti one o kraju in času nezgode, opis dogodka in vrsto nezgode, ime in izvid zdravnika o telesni poškodb. Zavarovanec je dolžan, da takoj po nezgodi ukrene vse potrebno za zdravljenje.

Kdo je lahko koristnik zavarovanja?

V primeru smrti zaradi nezgode prejme zavarovalnico, če kdo ne želi drugače, zavarovanec zakonec (mož ali žena); če tega ni, zavarovančevi otroci; če teh ni, njegovi starši, in če tudi teh ni, zavarovančevi zakoniti dediči.

Zavarovalnico za primer trajne nezmožnosti za delo prejema zavarovanec sam.

V katerih primerih se izplača nezgodno zavarovanje?

Za nezgodo se šteje vsak nenaden dogodek, ki ni odvisen od zavarovančeve volje in učinkuje v glavnem od zunaj in naglo na zavarovančovo telo ter ima za posledico njegovo smrt ali pa trajno dosmrtno, oziroma delno prehodno nezmožnost za delo. Tako na primer:

povozitev, karambol, udar električnega toka ali strele, padec, ranitev z orožjem, udar ali ugriz živali, kačji pik, zastrupljenje s hrano ali kakim drugim kemičnim strupom, utopitev v vodi, zažudežev s plinom ali paro, opekline od ognja in tekočin, izpahi in zvinitve, kile itd.

Iz jamstva so izvzete le nezgode pri vožnji z letali in zračnimi prevoznimi sredstvi, nezgode pri avto, moto, kolesarskih in konjskih dirkah, nezgode pri gorskem plezanju z vrvoj, pri smučarskih skokih, boksu, pri igranju nogometa in pri bokeju.

Državni zavarovalni zavod izplača zavarovancu ali koristniku zavarovalno vsoto ali njen del v petnajstih dneh potem, ko je ugotovljena njegova obveznost. Če ni mogoče takoj po nezgodi ugotoviti končne stopnje trajne delazmožnosti, plača Državni zavarovalni zavod zavarovancu - kolikor le ta želi - del zavarovalne vsote, ki ustreza minimalni stopnji delazmožnosti, kot akontacija.

Premije za nezgodno zavarovanje vplačuje uprava lista za vse naročnike pri dosedajni višini naročnine. V ostalem pa velja Pravilnik za nezgodna zavarovanja pri Državnem zavarovalnem zavodu.

MARIBORSKE VESTI

GLEDALIŠČE
Cetrtek, 4. junija, ob 20: Dvorak: »Rusalka«. Red LMS-2.
Petek, 5. junija, ob 20: Klavnd: »Krog s kredos«. Red B.

RADIO MARIBOR

Cetrtek, 4. junija: 12.00-16.00 Prenos sporeda Radia Ljubljana, vmes od 13.00-13.15 Oddaja v madžarščini - 16.00-16.20 Poje baritonist Marcel Ostasovski - 16.20-16.30 R. Strauss: Ples Salome iz istoimenske opere - 16.30-16.40 Poslušajte domača poročila - 16.40-17.00 Zabavna glasba, vmes objave in oglasi - 17.00-23.00 Prenos sporeda Radia Ljubljana.
Petek, 5. junija: 12.00-16.00 Prenos sporeda Radia Ljubljana - 16.00-16.30 Poje mariborski komorni zbor p. v. Janeza Komarja - 16.30-16.40 Poslušajte domača poročila - 16.40-17.00 Zabavna glasba, vmes objave in oglasi - 17.00-23.00 Prenos sporeda Radia Ljubljana.

RADIO JUGOSLOVANSKE CONE

STO V KOPRU
Cetrtek, 4. junija: 13.45 Lahka glasba in objave - 14.30 Po svetu okrog 14.45 Režika Korintik, Sonja Hočevar in vaški kvintet pojo in igrajo narodne pesmi - 17.30 Popularne skladbe velikih mojstrov - 18.15 Glasba iz filmov in operet - 20.00 Glasba po željah v italijanščini - 21.30 I. Stravinsky: »L'histoire du soldat«, balet - 21.55 Plesna glasba, poročila, vremenska napoved in objave - 15.45 Radijska univerza - Franjo Baš: Pokrajinski muzej - 16.00 Popoldanski koncert sodobne glasbe - 17.00 Napoved časa in poročila - 17.10 Francoske popevke -

DROBNI OGLASI

ZENSKO KOLO kupim, cena do 13.000 dinarjev. Ponudbe na ogl. odd. pošljite številko 195.
FIAT TOPOLINO v odličnem stanju, proda Radakovič, Beograd, Radniški trg št. 20.
VELIKO ŽELEZNO BLAGAJNO prodam. Naslov v ogl. odd. »Ljudske pravice - Borbe«.
PRADAM DVE UCH 21, eno UBL 21, eno UVE 1 (N) radio žarnice, nove, za 7500 din. Naslov v ogl. oddelku »Ljudske pravice - Borbe«.
POČENI PRODAM nov kavč. Ogljed od 15. ure dalje pri Lojzetu Mavriču v Crnuhah 1.

DNEVNE NOVICE

Svet za zdravstvo in socialno politiko

LRS, Ljubljana, Uprava za počitniška letovanja, obvešča starše otrok, ki so 2. junija odpotovali na letovanje in v Crkvenico, da so otroci v redu prispeeli na svoja mesta in da svojim staršem pošiljajo priščne pozdrave. - Uprava za počitniška letovanja pri Svetu za zdravstvo in socialno politiko, LRS.

PREVOZ VOZIL S POTNIŠKIMI VLAKI

Ze večkrat s posebnimi lozemski turisti v naših krajih izrazili željo, da bi se jim omogočil prevoz osebnih avtomobilov s potniškimi vlaki s tolmarskega na Gorenjsko in dalje v Avstrijo z našim vozilom tedaj ki selja od 17. maja, je tej upravičeni želji ustreljeno in je mogoče prevoz avtomobilov in aviovozov z vlakom skozi Bohinjski predor med postajama Podbrd in Bohinjska Bistrica ter skozi Karavanski predor med postajama Jesenice in Področje (Avstrija) za prevoze iz Podbrda v Bohinjsko Bistrico je določen en potniški vlak, iz Bohinjske Bistrice Podbrd trije potniški vlaki, z Jesenice v Področje pa en brz in en potniški vlak. Vank uamerna van prevoz vozila je potrebno prijaviti nakladalni postaji najmanj 24 ur pred odhodom vlaka. Cene za prevoz se računajo po teži vozila od 1400 din navzgor. Spremljani smot, da bo s tem ustreljeno številni turist, ki želijo potovati z vozilom po najkrajši poti med zgoraj navedenimi kraji, kjer za to ni primerne cest

ZLOMLJENA REBRA

V Gorah Hrudič so napadli upokojenca Jožeta Semca. Nekdo ga je tako močno udaril s čevljev v prsni koš, da mu je zlomil dve rebri.

Gospodinja Marijo Cade, so našli reševalci nezavestno na cesti v bližini Strazišča lina pretres možganov in hudo ran na glavi.

Vremenska napoved

Napoved za četrtek, dne 4. junija: Se nadalje nestalno vreme z vmesnimi plohami. Temperatura ponoči do 9°C, bez dan do 24°C.

NEZGODE PRI DELU

Ključavničarskega vajenca Staneta Maška, Lada 72, je zagrabil vrtni stroj in mu poškodoval levo roko.

Gospodinja Marija Gabrilec, Jezersko št. 29, pa je imela smolno v stanovanju. Padla je in si zlomila levo roko v za pestjo.

SPLAŠENI KONJ JE DO SMRTI POSKODOVAL KOLESARJA

Včeraj zjutraj se je na Poljanski cesti splasil konj, lasti Alojzija Selana. Ko se je odtrgal od voza, je v galopu dirjal proti mestni klavnici. Splašeneča konja je zagledal kolesar Anton Butara, ki se je brz umaknil na pločnik. Podivjani konj pa je skočil nanj in ga podrl. Nerečno naključje je zadrževalo, da je Anton Butara dobil tako hude poškodbe, da je dve uri zatem umrl.

AVTO V VESPO

Predčetršnjim sta se ob 6. uri zjutraj na križišču Tovarniške in Srediske ulice v Ljubljani zalezla tovorni avto, last »Spediceje - Ljubljana«, ki ga je vozil Anton Velkauer, in motorno kolo »Vespa«, katerega je vozil Drago Sindič. Za karambol sta kriva oba, ker nista upoštevala prometne prednosti. Skoda je na motornem kolesu.

ŽELJEZNIČKO GRADJEVINSKO PREDUZEČE BR. 8

Beograd, Maleška ulica br. 34 - Telefon 50-662

Vzame v zakup, kupi ali s prenosom osnovnega imetja:
5 parnih all motornih valjarjev 12-14 ton
2 Diesel lokomotive za železnico 600 mm
4 ventilatorje zmogljivosti 10.000 m³/h
2 žična izkopača
2 prekucljiva avtomobilska platoja

Ponudbe in opis pošljite na gornji naslov!

KAJ VSE POVZROCI VINJENOST

V Mariboru je pred dnevi močno vinenjeni sofer Franc Kmetič z avtom podrl na križišču Gorkega in Valvazorjeve ulice kolesarja Ludvika Dežmana. Dežman je dobil težji pretres možganov. Sofer, ki je ponesrečena pustil ležati, je pobegnil. Pozneje so ga prijeli. Menimo, da sofer kmetič za takšno brezobzirnost zasluži ostro kazen.

Anton Mlinar iz Brežice je predčetršnjim šel s konji po cesti proti Brežicam. Z nasprotni strani pa je pripeljal Ivan Peček, uslužbenec KZ Globoko. Motorist se je zalezel v enega izmed konj in mu zlomil zadnjo nogo. Tudi pri tem motoristu se je ugotovilo, da je bil močno vinen.

Predčetršnjim popoldne okrog 15. je na Cerkljanskem bregu (okraj Krško) zavozil v obcestni jarek tovorni avto H 1681, katerega je vozil sofer podjetja »Odpad« Karlova, Ivan Slovanec. Sofer trdi, da je bil v polni v jarek nek avto z oznako BH Preiskovalci mu tega niso verjeli, ampak menijo, da je za nesrečo kriv alkohol. Skoda na avtomobilu je okrog 20.000 dinarjev.

Na cesti Goranj Petrovel-Ōtavel je zavozil v cestni jarek tudi sofer Franc Fortek. Vozil je tovorni avtomobil, lasti podjetja »Kmetijski pridelek« - Murska Sobota. Po jarku je vozil 20 m, nakar se je prevrnil. Pri nesreči je vinenemu soferju odtrgalo tri prste.